

Lausuntoyhteenveto

13.9.2023

VN/13472/2022
VN/13472/2022-VM-74

Lausuntoyhteenveto työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietojenvaihdon tehostamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeviksi laeiksi

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyysi 30.6.2023 päivätyllä lausuntopyyntöillä lausuntoa yhteensä 40:ltä yksilöidyltä taholta työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietojenvaihdon tehostamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeviksi laeiksi. Lausuntoaika päättyi 25.8.2023. Lausuntopyyntöön vastasi yhteensä 28 tahoa.

Lausunnonantajat

Ahvenanmaan maakunnan hallitus (Ålands Landskapsregering)
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Yrittäjäliitto
Finanssiala ry
Finanssivalvonta, Rahanpesun estämisen toimisto
Keskusrikospoliisi
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Poliisihallituksen arpajaishallinto
Rahoitusvakaussivosto
SAK ry
Sisäministeriö
Suojelupoliisi

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

Suomen Asianajajaliitto
 Suomen Yrittäjät ry
 Tietosuojavaltuutetun toimisto
 Tulli
 Työ- ja elinkeinoministeriö, Työllisyys ja toimivat markkinat –osasto
 Ulkoministeriö, ulkoministeriön oikeuspalvelu, kansainvälisen oikeuden yksikkö, pakotetiimi
 Veikkaus Oy
 Verohallinto
 Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
 Ålands Lotteriinspektion (Ahvenanmaan rahapelitoiminta)

Seuraavat tahot ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa:

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
 Kilpailu- ja kuluttajavirasto
 Patentti- ja rekisterihallitus
 Puolustusministeriö
 Suomen Pankki, Maksujärjestelmät osasto

Lausuntopyyntöön vastanneiden yksityiskohtaiset lausunnot ovat nähtävillä valtiovarainministeriön hankesivulla.

Tausta

Työryhmämuistion ehdotusten tarkoituksena on tehostaa tietojenvaihtoa viranomaisten, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä *rahanpesulaki*) mukais-
ten valvojen ja ilmoitusvelvollisten välillä.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutoksia ja täsmennyksiä tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen sekä rahanpesurekisteritietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin rekisteritietojen oikeellisuuden, ajantasaisuuden ja tietosuojasääntelyn vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi. Hallituksen esitysluonnoksen ehdotuksilla on tarkoitus myös korjata suojelupoliisin tiedonsaantiin jääneitä puutteita, joita erityislainsäädäntöihin jäi sen jälkeen, kun suojelupoliisin rooli muuttui esitutkintaviranomaisesta tiedusteluviranomaiseksi tiedustelulakien voimaantullessa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön tiedonsaantia tehostettaisiin lisäämällä ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annettuun lakiin (172/2012) oikeus saada tietoja rahanpesurekisteristä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Sääntelymuutosten lisäksi työryhmä ehdottaa käytännön toimintaan muutoksia, jotka tehostaisivat viranomaisten, rahanpesulain mukaisten valvojen ja ilmoitusvelvollisten tietojenvaihtoa.

Lausunnonantajien palaute

Oikeuskanslerin lausunto on rajattu toimintasuunnitelman osalta. Oikeuskanslerin perustuslaissa säädettyihin tehtäviin ylimpänä laillisuusvalvojana ei kuulu ryhtyä arvioimaan työryhmämuistion sisältämää toimintasuunnitelmaa tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa.

Oikeuskanslerinvirasto on lausunut esitysluonnoksesta sisältäen seuraavat lakimuutosehdotukset:

- rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden turvaamiseksi;
- rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017, jäljempänä myös *RAP-laki*) muuttamisesta rahanpesurekisterin tietojen keräämisen, tallentamisen ja rekisteristä poistamisen osalta sekä näiden rekisteritietojen luovuttamisesta Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille näiden luottolaitosdirektiivistä johtuvien tiettyjen velvoitteiden täyttämiseksi;
- useiden eri lakien muuttamisesta, jotta suojelupoliisin tiedonsaantioikeudet saataisiin palautettua samalle tasolle, jolla ne olivat ennen sen esitutkintaviranomaisstatuksen menettämistä; ja
- ulkomaalaisten yritystietojen seurannasta annetun lain muuttamisesta, jotta työ- ja elinkeinoministeriö voisi saada tietoja rahanpesurekisteristä mainitun lain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että esitysluonnos vaikuttaa sinällään varsin huolellisesti valmistellulta. Se antaakin aihetta vain joihinkin huomioihini, jotka ovat luonteeltaan lähinnä täsmentäviä ja esityksen johdonmukaisuutta korostavia.

Esitysluonnoksen perusteella (esim. s. 27 - 29) ei tule kaikilta osin selväksi, milloin sovellettavaksi tulee EU:n yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679 ja tietosuojalaki (1050/2018), milloin taas rikosasioiden tietosuojadirektiivi (EU) 2016/680 ja rikosasioiden tietosuojalaki (1054/2018). Tätä olisi hyvä pyrkiä selkiyttämään, vaikkakin sinällään selvää on, että tietosuojasetuksen soveltamisalaa ei voida ohjata hallituksen esityksen perustelulausumilla.

Esitysluonnoksessa lainsäädäntövertailuun (s. 34 - 37) valitut maat (Latvia, Slovenia, Kroatia, Tšekki ja Italia) eivät ole perinteisiä vertailumaitamme. Olisi hyvä, että lainsäädäntövertailussa olisi mukana myös maita, jotka ovat oikeusjärjestykseltään ja -kulttuuriltaan lähempänä Suomea.

Esitysluonnoksen sisältämä 4. lakiehdotus (verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) muutosehdotus) ei ole täysin johdonmukainen sen 18 ja 20 §:n osalta. Lain 20 §:ä koskevassa muutosehdotuksessa (kohta 10) täsmennetään tosiasiallisten edunsaajien rekisteröinnin oikeusperusta (rahanpesulain 6 luvun 4 § ja kaupparekisterilain (564/2023) 5 §), mutta lain 18 §:ä koskevassa muutosehdotuksessa (kohta 15) rekisteröinnin oikeusperustaa ei sen sijaan täsmennetä. Sama epäjohdonmukaisuus näyttäisi olevan myös säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 45 - 46). Suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksien palauttamiseen liittyvistä lakiehdotuksista 6. lakiehdotus (Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 1207/2010, jäljempänä *HTSY-laki*) muutosehdotus) näyttäisi olevan muihin lakiehdotuksiin nähden epäjohdonmukainen, kun siinä otetaan huomi-

oon vain suojelupoliisin tehtävä kansallisen turvallisuuden suojaamisessa, mutta ei sen sijaan suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämisessä. Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 48) tätä epä johdonmukaisuutta ei sen sijaan näyttäisi olevan.

Oikeuskanslerinvirasto katsoo myös lausunnossaan, ettei esitysluonnoksessa tehdä varsinaisesti selkoa, sillä kansallisesti täytäntöön pantavan luottolaitosdirektiivin muutospäätöksen (EU) 2019/878 1 artiklan 41 kohdan (luottolaitosdirektiivin alkuperäiseen 117 artiklaan lisättävä 5 kohta) jättämästä kansallisesta liikkumavarasta.

Säätämisyjärjestysperusteluissa on jonkin verran toistoa, kun samoja peruslakivaliokunnan kannanottoja toistetaan ilman näkyvää syytä. Lisäksi säätämisyjärjestysperusteluissa (s. 56 - 57) on epä johdonmukaisuutta suojelupoliisin eri tehtävien huomioon ottamisessa.

Oikeuskanslerinvirasto on lisäksi lausunnossa yleisesti todennut hallituksen esityksen jatkovalmistelusta siltä osin, kun siihen on tarkoitus sulauttaa samanaikaisesti lausuntokierroksella olleet kolme erillistä luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle, joista yhteen liittyy lisäksi asetuksenmuutos, että eri lähtökohdista valmisteltujen esitysluonnosten sulauttaminen yhdeksi hallituksen esitykseksi on vaativa tehtävä. Mikään nyt samanaikaisesti lausuntokierroksella olevista esitysluonnoksista ei ole edes lähtökohtaisesti täydellinen ja loppuun asti viimeistelty. Lausunnossa on todettu, että valmistelun tässä vaiheessa hallituksen esitysluonnokseen yhdistettäväksi ehdotetut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta, eivät asetuksenmuutoksen voimaantuloa koskeva sääntely sekä siirtymäsäännöksiä koskevat kysymykset ole vielä saaneet asianmukaista huomiota. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää esityksen selkeyden ja johdonmukaisuuden turvaamiseen sekä voimaantuloa koskevaan sääntelyyn ja siirtymäkysymysten hallintaan. Näitä koskevien yksityiskohtaisempien huomioiden osalta oikeuskansleri viittaa toiseen lausuntopalvelu.fi:ssä valtiovarainministeriölle antamaansa lausuntoon (Oikeuskanslerinviraston dnro OKV/1301/21/2023, valtiovarainministeriön lausuntopyyntö VN/17751/2023).

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnossa on todettu, että mahdollisuutta perehtyä työryhmämuistioon ei ollut kuin pintapuolisesti ja lähinnä suojelupoliisin osalta. Lausunnossa todetaan, että työryhmän ehdotuksella olisi tarkoitus ”korjata suojelupoliisin tiedonsaantiin jääneitä puutteita, joita erityislainsäädäntöihin jäi sen jälkeen, kun suojelupoliisin rooli muuttui esitutkintaviranomaisesta tiedusteluviranomaiseksi tiedustelulakien voimaantullessa”. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole kysymys vain suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksien ”korjaamisesta” sellaisiksi, mitä esitutkintaviranomaisilla on tai mitä suojelupoliisilla esitutkintaviranomaisena olisi, vaan monet nyt ehdotettavat suojelupoliisin tiedonsaantioikeudet ovat niitä laajempia ja väljempinä.

Suojelupoliisille luovutettavien tietojen välttämättömyyden suhteen säännöksissä näyttää olevan eroavuuksia, joita en havainnut perustellun. Lakiehdotusten 4, 5 ja 6 osalta säännöksissä ja perusteluissa ei puhuta mitään suojelupoliisille luovutettavien tietojen välttämättömyydestä, kun taas lakiehdotusten 7 – 9 perusteluiden mukaan tietojen tulisi olla suojelupoliisille välttämättömiä, mutta tämä ei ilmene säädösteksteistä.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, ettei kansainväliseen vertailuun otettujen maiden (Latvia, Slovenia, Kroatia, Tsekki ja Italia) valintaa ole perusteltu. Lisäksi ehdotuksien todetaan näyttävän perustuslain 10 §:n kannalta hyvin merkityksellisiltä ja osittain epäselviltä ja lausunnossa todetaan, että mahdollisesta hallituksen esityksestä olisi perusteltua hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Oikeusministeriö pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Oikeusministeriö on tarkastellut työryhmämuistiota ja hallituksen esityksen luonnosta erityisesti tietojen luovuttamista, tiedonsaantioikeuksia ja henkilötietojen suojaa koskevien säännösehdoitusten osalta. Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi yleisellä tasolla valmistelevan ministeriön huomiota oma-aloitteisten tietojen luovuttamista koskevien säännösten muotoiluun siltä osin, että ne eivät nyt kaavaillussa muodossaan velvoita viranomaista luovuttamaan tietoja oma-aloitteisesti.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa olisi perusteltua arvioida esityksen suhdetta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmakirjauksiin. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan esityksellä edistettäisiin osittain ainakin seuraavia hallitusohjelmakirjauksia.

- Tehdään tarvittavat muutokset sen varmistamiseksi, että suojelupoliisi saa tehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot poliisilta, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta (s. 184).

- Hallitus poistaa tietojen vaihdon esteitä rikostorjunnassa (s. 181).

Esitysluonnoksen suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksossa (jäljempänä *säätämisyjärjestysperustelut*) käsitellään tietojen luovuttamiseen liittyvää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä varsin sekavasti. Esimerkiksi esitysluonnoksen sivulla 51 selostetaan yleisluontoisesti viitaten perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytäntöön, että ehdotetuissa säännöksissä olisi voimassa olevia säännöksiä vastaavasti määritelty tarkkarajaisesti se viranomainen, jolle tietoja voitaisiin luovuttaa. Lisäksi käyttötarkoitukset, joihin tietoja voitaisiin luovuttaa, olisi määritelty säännöksissä. Toisaalta samaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön viitataan uudelleen sivulla 57, jossa käsitellään suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia.

Oikeusministeriö toteaa, että nyt kaavailtu ehdotus sisältää useita toisistaan poikkeavia tiedonsaantioikeuksia, tietojen luovuttamisoikeuksia ja oma-aloitteisia tietojen luovuttamisoikeuksia koskevia säännöksiä. Ehdotus on siten hyvin merkityksellinen perustuslain 10 §:n ja 12 §:n kannalta. Ehdotetuista säännöksistä osa on sidottu välttämättömyyskriteeriin, osa verotustietojen julkisuudesta ja sallassapidosta annetun lain logiikassa omaksuttuun kriteeriin, ja kuten edellä on todettu, osa ehdotetuista säännöksistä ei ole sidottu mihinkään kriteeriin. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa säätämisyjärjestysperusteluita on tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn osalta tarpeen selkiyttää siten, että niitä käsitellään yhtenä kokonaisuutena nyt ehdotettujen säännösten valossa.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettujen tiedonluovutussäännösten osalta, jotka liittyvät rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon, olisi hyvä varmistua jatkovalmistelun aikana siitä, että ne ovat rahanpesudirektiivin salliman liikkumavaran mukaisia.

Esitysluonnoksessa on tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti ehdotettuun sääntelyyn liittyviä henkilötietojen suojaan liittyviä kysymyksiä. Oikeusministeriö yhtyy työryhmän laatimassa esitysluonnoksessa omaksuttuun näkemykseen siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelystä tulee säätää nimenomaisesti ja yksityiskohtaisesti tietoryhmittäin, siltä osin kuin käsittely katsotaan välttämättömäksi. Esitysluonnoksessa onkin täsmennetty rikosasioiden tietosuojalain tarkoituksen mukaisesti ne erityiset henkilötietoryhmät, joiden käsittelyn arvioidaan olevan rahanpesun selvittelykeskukselle välttämätöntä. Oikeusministeriö pitää myös ehdotettua sääntelyä tältä osin mahdollisena.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain osalta siihen, että rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n säännökset tietojen luovuttamisesta mahdollistavat rekisterin tietojen luovuttamisen varsin laajalti siinä säädettyihin tarkoituksiin, mikä lisää rekisteröidyn henkilötietojen suojaan kohdistuvia riskejä. Esitysluonnokseen sisältyy myös uusia tiedonluovutusosoikeuksia koskevia ehdotuksia. Lisäksi erityisten henkilötietoryhmien osalta olisi hyvä arvioida ehdotettujen säännösten suhdetta käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimukseen. Perustuslakivaliokunta on korostanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyden vaatimuksen ohella erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Valiokunta on pitänyt mahdollisena tehdä käyttötarkoitussidonnaisuudesta vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Tällainen sääntely ei myöskään saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. PeVL 40/2021 vp, s. 5 kohta 15, PeVL 15/2018 vp, s. 45, PeVL 1/2018 vp, s. 4, PeVL 14/2017 vp, s. 5—6). Myös Euroopan unionin tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota rikosasioita koskevan lainsäädännön osalta oikeuskäytännössään muun muassa käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimukseen ja säilytysaikoihin (esim. C-817/19, Ligue des droits humains, tuomio 21.6.2022). Esitysluonnoksesta jää epäselväksi, saisiko erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja luovuttaa kaikkiin lain 4 §:n mukaisiin tarkoituksiin.

Sisäministeriö on kokonaisuutena katsonut, että sisäministeriön näkemykset ovat tulleet merkittävilta osin huomioiduksi jo työryhmän työskentelyn aikana ja nyt lausuttavan työryhmämuistion ehdotukset ovat hyvin perusteltuja ja erittäin kannatettavia. HE-luonnoksessa ehdotettujen lainmuutosten voimaantulon osalta sisäministeriö yhtyy HE-luonnoksessa lausuttuun, ja pitää erittäin tärkeänä, että lainmuutokset tulisivat voimaan ehdotetun mukaisesti viimeistään 1.4.2024, jotta ne voidaan huomioida FATF:lle huhtikuussa 2024 annettavassa viidennessä seurantaraportissa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan HE-luonnoksen ehdotuksia olisi perusteltua arvioida suhteessa nykyiseen, pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan (20.6.2023). Esimerkkeinä sisäministeriö toteaa, että suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat ehdotukset näyttäisivät toteuttavan nykyisen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan ”tehdään tarvittavat muutokset sen varmistamiseksi, että suojelupoliisi saa tehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot poliisilta, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta”. Myös yleisemmät kansallisen turvallisuuden suojaamista parantavat ehdotukset saavat tukea nykyisen hallituksen ohjelman kirjauksesta ”hallitus takaa kansallisen turvallisuuden kaikissa tilanteissa”.

Työ- ja elinkeinoministeriö (jäljempänä myös *TEM*) painottaa, että on erittäin hyvä, että hallituksen esityksen luonnoksessa on lain perusteluissa käsitelty huolella myös kansallisen turvallisuuden käsitettä muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Ministeriö pitää tärkeänä, että mietinnössä on nostettu

esille hybridivaikuttamiseen liittyvät uhat. Lopuksi ministeriö toteaa, että tietosuojaan liittyvät vaatimukset saattavat vielä edellyttää tarkempaa selvitystä ja jatkovalmistelua.

Finanssivalvonta on lausunnossaan todennut, että työryhmän muistio sisältää toimintasuunnitelman, jossa on käyty perusteellisesti läpi työryhmälle esitetyt toiveet tiedonvaihdon kehittämisestä, ja luonnoksen hallituksen esityksestä niiden lakimuutosten osalta, joihin työryhmä katsoi olevan tarvetta. Finanssivalvonta osallistui työryhmän toimintaan, ja on pääosin tyytyväinen saavutettuihin tuloksiin. Finanssivalvonta kannattaa rahanpesulakiin esitettyjä muutoksia ilmoitusvelvollisuudesta Patentti- ja rekisterihallitukselle (jäljempänä *PRH*) edunsaajatietojen poikkeavuustilanteissa, suojelupoliisin tietojen saannin laajentamista kansallisen turvallisuuden johdosta ja työ- ja elinkeinoministeriön oikeutta saada yritysostoihin liittyviä tietoja.

Finanssivalvonta toteaa, että työryhmä esittää kahta Finanssivalvonnan toiminnalle merkittävää lainsäädäntöhanketta: 1. Muutos lakiin rahanpesun selvittelykeskuksesta, jonka perusteella Finanssivalvonta saisi käyttää rahanpesurekisterin tietoja nykyistä laajemmin ja 2. Lakiin Finanssivalvonnasta tehtävä muutos, jonka perusteella Finanssivalvonta saa luovuttaa tietoja suojelupoliisille kansallisen turvallisuuden kannalta merkittävässä tilanteissa.

Ensimmäinen muutos Finanssivalvonnan mukaan tähtää siihen, että luottolaitosdirektiivin mukainen rahanpesutietojen vaihto saadaan toteutettua Suomessa. Nykyisen lain sanamuodon mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen tietojen käyttö on mahdollista ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnassa. Luottolaitosdirektiivi edellyttää kuitenkin, että tietoja voidaan hyödyntää mm. arvioitaessa luottolaitoksen toimiluvan edellytyksiä, arvioitaessa laitoksessa merkittävässä tehtävässä olevien luotettavuutta (*fit and proper*) ja suoritettaessa luottolaitokseen nk. valvojan arviota laitoksen kokonaisvaltaisen riskitilanteen selvittämiseksi. Tietojenvaihdon tavoitteena on tällöin laajasti estää sellaisten henkilöiden tai tahojen osallistuminen luottolaitoksen toimintaan, joilla voi olla yhteyksiä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Lisäksi luottolaitoksen tuotteet tai palvelut tai muut sen toiminnassa havaitut riskit voivat altistaa sen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohonneelle riskille, vaikka toiminta sinänsä olisi rahanpesun estämistä koskevien lakien ja määräysten mukaista.

Finanssivalvonta on lausunnossa esittänyt näkemyksiä ehdotuksista, joita työryhmä ei ole käsitellyt laajemmin. Finanssivalvonta on muun muassa todennut, että rahanpesun torjunta on osa laajempaa talousrikollisuuden torjuntaa, ja monissa tilanteissa Finanssivalvonnan ja Verohallinnon tietojen yhdistäminen, tai vähintään tiettyjen kohteiden osalta tiedon vaihtaminen, olisi laajassa näkökulmassa merkityksellistä rahanpesun estämisen osalta. Finanssivalvonta toivoo jatkoselvitystä sen osalta, millaisia eri tietoja Finanssivalvonnan ja verottajan olisi tarpeen vaihtaa, kun ne ovat toisen viranomaisen tehtävien kannalta merkityksellisiä tai välttämättömiä. Laajemman verottajan ja rahanpesun estämistä valvovien viranomaisten yhteistoiminnan kehittämistä ovat esittäneet mm. Euroopan Pankkiviranomainen, OECD ja IMF. Asialla on siten merkitystä myös Suomeen kohdistuvissa kansainvälisissä rahanpesun estämistä koskevilla maa-arvioinneissa ja kansainvälisessä maineessa. Finanssivalvonta lausui myös Tullin käteisrahailmoitusten hyödyntämisestä Finanssivalvonnan valvontatoimessa ja katsoo, että asia tulisi ottaa pikaisesti uudelleen käsiteltäväksi.

Elinkeinoelämän keskusliitto (jäljempänä *EK*) pitää ehdotuksia pääasiallisesti kannatettavina. EK korostaa eri viranomaisten tietojensaantioikeuksien täsmällistä määrittelyä ja tietosuojan huolellista

huomioimista. Rahanpesuilmoitus ei ole luonteeltaan rikosilmoitus tai tutkintapyyntö, mutta siihen sisältyvät tiedot voivat asiayhteyden perusteella olla rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietoja, joiden käsittely edellyttää kansallisessa laissa säädettyjä asianmukaisia suoja-toimia rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö (jäljempänä *selvitysyksikkö*) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja pitää kannatettavana työryhmämuistiossa esitettyjä muutoksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa velvoitteidenhoitoselvityksen käyttö suojelupoliisin käyttöön kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lisäksi selvitysyksikkö pitää kannatettavana työryhmämuistiossa esitettyä jatkovalmistelua Etelä-Suomen aluehallintoviraston esittämälle tarpeelle saada selvitysyksiköltä velvoitteidenhoitoselvitykset myös niiltä aloilta, joilla luotettavuuden selvittäminen ei ole edellytys rekisteröitymiselle rahanpesun valvontarekisteriin. Työryhmämuistiossa esitetään myös edelleen selvitettäväksi ehdotus, että selvitysyksikön ilmiöselvityksiä varten saamaa salassa pidettävää tietoa voitaisiin luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle analysointia varten. Selvitysyksikkö ei vastusta asian jatkoselvittämistä ja ehdottaa että lisäksi jatko selvittäisiin rahanpesurekisterin tietojen luovuttamista selvitysyksikön ilmiöselvityksiä varten.

Edelleen selvitysyksikkö toteaa lausunnossaan velvoitteidenhoitoselvityksen hyödyntäminen rahanpesulain valvonnassa, että Etelä-Suomen aluehallintovirastolle olisi tarve säätää oikeus saada Verohallinnolta velvoitteidenhoitoselvitykset myös niiltä aloilta, joilla luotettavuuden selvittäminen ei ole edellytys rekisteröitymiselle rahanpesun valvontarekisteriin. Asiaa ei ole otettu tämän hankkeen yhteyteen mutta työryhmä ehdottaa asian jatkovalmistelua AML-paketin täytäntöönpanon yhteydessä. Selvitysyksikkö toteaa, että velvoitteidenhoitoselvityksiä voidaan laatia kyseisiin käyttötarkoituksiin, mikäli tehtävää varten on tarve saada kokonaiskuva organisaation tai organisaatiohenkilön julkisten velvoitteiden hoitamisesta, viranomaisella on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus toimintaa, taloutta ja taloudellisia kytkentöjä koskeviin tietoihin ja kyseinen tehtävä on mainittu harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin luettelossa. Selvitysyksikkö pitää asian jatkovalmistelua kannatettavana.

Selvitysyksikön ilmiöselvityksissä käytetään laajasti viranomaisten rekistereissä olevaa, yritysten ja niihin liittyvien henkilöiden taloudellista toimintaa koskevaa tietoa. Pääosa tiedoista saadaan Verohallinnon rekistereistä mutta tietoja käytetään myös mm. kaupparekisteristä, ulosottorekisteristä sekä oikeushallinnon rekistereistä. Selvitysyksikkö ehdotti työryhmässä harkittavaksi, että rahanpesurekisterissä olevaa epäilyttäviä liiketoimia koskevaa tietoa voitaisiin käyttää harmaan talouden ilmiöitä ja torjuntaa kuvaavissa ilmiöselvityksissä. Selvitysyksikkö totesi, että harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitykset voisivat tukea myös rahanpesun torjuntaviranomaisten tehtäviä. Rahanpesurekisterissä olevaa epäilyttävää liiketoimintaa koskevaa tietoa voitaisiin käsitellä ilmiöselvityksessä yhdessä muiden viranomaisrekisterien tietojen kanssa hyödyntäen erilaisia tilastollisia ja ekonometrisia malleja, koneoppimismalleja sekä riskiprofilointimalleja harmaan talouden ja talousrikollisuuden riskiryhmien tunnistamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus voisi pyytää velvoitteidenhoitoselvityksen käynnistämistä haluamastaan ilmiöselvityksessä kuvastusta joukosta ja saada kyseisten henkilöiden tai yritysten yksilöintitiedot näin käyttöönsä. Selvityskeskus toteaa, että työryhmässä keskusteltiin siitä, voisiko selvitysyksikkö luovuttaa ilmiöselvitysten taustalla olevia salassa pidettäviä tietoja rahanpesun selvittelykeskukselle analyysin tekemistä varten. Analyysillä tuotettaisiin ilmiöselvityksen jatkoselvittely rahanpesun selvittelykeskuksessa. Selvitysyksikkö ei vastusta sen jatkoselvit-

tämistä, voitaisiinko HTSY-lain 4 §:n 4 mom. kiellosta säätää poikkeuksia, esimerkiksi tiedon luovuttamiseksi rahanpesun selvittelykeskukselle. Selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että edellä todettua rahanpesurekisterin tietojen luovuttamista käytettäväksi selvitysyksikön ilmiöselvityksissä voisi myös olla samalla tarvetta jatko valmistella.

Verohallinto kannattaa työryhmän ehdottamia lainsäädäntömuutoksia. Verohallinto pitää tärkeänä, että käteisvaratietojen käyttöä verotuksessa selvitetään edelleen. Verohallinto on työryhmässä tuonut esille käteisvaratietojen käytön tarpeellisuuden verotuksessa sekä sen, että käteisvaratietojen käyttöä koskevat tulkinnat vaihtelevat EU-jäsenvaltioissa. Verohallinto ehdotti työryhmässä, että käteisvaratietoja käsiteltäisiin Verohallinnossa vain rajoitetusti konkreettisissa harmaan talouden tapauksissa. Käteisvaratiedon käsittelyllä on erityinen merkitys esimerkiksi veropetostapauksissa. Työryhmässä ei selvitetty tarkemmin miksi tulkinta tietojen käytössä poikkeaa joissain jäsenmaissa ja millä edellytyksin tietoja voitaisiin hyödyntää myös verotuksessa.

Lisäksi Verohallinto pitää tärkeänä, että Finanssivalvonnan tietojen luovuttaminen Verohallinnolle käsitellään erillisessä hankkeessa mahdollisimman nopealla aikataululla. Tietojen luovuttamista koskeva asiaa käsiteltiin työryhmässä, mutta sitä ei edistetty koska se rajautui työryhmän toimeksianton ulkopuolelle.

Suojelupoliisi on lausunnossaan painottanut, että luonnoksessa esitetyt lainsäädäntömuutokset ovat suojelupoliisin toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. Muutokset parantaisivat kykyä torjua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia sekä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetyt säännökset ovat muotoiltu hyvin. Suojelupoliisin käsityksen mukaan sen tiedonsaantioikeuksiin kohdistuvan sääntelyn välttämättömyyden arvioinnissa on kyse ennen kaikkea siitä, syrjäyttääkö tietoihin oikeutetun viranomaiset tarpeet ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Esityksessä on kuvailtu varsin laajasti tietosuojaan liittyviä näkökohtia sekä kansallisen turvallisuuden käsitettä, joka ei suoraan liity salassapidon murtamiseen. Suojelupoliisi katsoo, että hallituksen esityksen selkeyden ja rakenteen kannalta voisi tältä osin olla perusteltua tiivistää esitystä. Lisäksi suojelupoliisi on lausunut hallituksen esitysluonnoksessa käsiteltä kysymystä siitä, soveltaako työ- ja elinkeinoministeriö henkilötietojen käsittelyä koskevana yleislakina kansallista tietosuojalakia ja EU:n yleistä tietosuoja-asetusta, vai rikosasioiden tietosuojalakia siltä osin, kun rahanpesun selvittelykeskus luovuttaa sille tietoja ulkomaisten yritysostojen seuranannasta annetun lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi, (s. 27). Suojelupoliisi toteaa näkemyksensä, että rikosasioiden tietosuojalaissa on kansallista turvallisuutta koskeva soveltamisala jätetty tarkoituksella erittäin suppeaksi siten, että se kattaa lain 1 §:n 2 momentista ilmenevästi ainoastaan puolustusvoimat, poliisin ja rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyn, silloin kun henkilötietoja käsitellään tietyissä pykälässä säädetyissä tarkoituksissa. Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty henkilötietojen käsittely, jota suorittavat esimerkiksi eri ministeriöt ja viranomaiset, vaikka käsiteltävät tiedot liittyisivätkin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Sovellettavaksi yleislaiksi tulee tältä osin tietosuojalain 2 §:n 1 momentin viittaussäännöksen mukaisesti EU:n yleinen tietosuoja-asetus, jota sovelletaan muun ohella myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tästä lähtökohdasta suojelupoliisi katsoo, että olisi perustellumpaa, ettei työ- ja elinkeinoministeriö soveltais yleissäännöksenä rikosasioiden tietosuojalakia.

Keskusrikospoliisi pitää työryhmämuistion ja hallituksen esitysluonnoksen kohtia hyvin perusteltuina ja erittäin kannatettavina. Oikea-aikainen, riittävä ja tietosuoja sääntelyn mukainen tietojenvaihto on edellytys toimivalle ja nykyaikaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnalle. Myös eräät tiedonluovutukset kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ovat osa nyt käsiteltävää tietojenvaihdon kokonaisuutta, mitä keskusrikospoliisi pitää erinomaisena asiana. Rahanpesun selvittelykeskus ylläpitää rahanpesurekisteriä, jonka tietojen käsittelyä koskevat muutosehdotukset ovat tarpeen nykyisen oikeustilan selkeyttämiseksi tietojen keräämisen, tallettamisen, poistamisen ja luovuttamisen osalta. Ehdotetut täydennykset ja muutokset ovat välttämättömiä, jotta selvittelykeskus voi suorittaa tehokkaasti ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen lakisääteiset velvoitteensa. Muutosehdotukset tukevat myös tietosuoja sääntelyn noudattamisen varmistamista.

Keskusrikospoliisi pyytää kiinnittämään huomiota asian jatkovalmistelussa siihen, että rahanpesurekisterin tiedot ovat salassa pidettäviä eikä rekisteröidyllä ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. RAP-lain 3 luvun 6 §:n mukaan tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:n mukaisesti. Asian jatkovalmistelussa on syytä pohtia keinoja, joilla pyritään varmistamaan, että rahanpesurekisteristä luovutettavat tiedot eivät päädy asianosaisjulkisuuden tai minkään muunkaan perusteen nojalla Finanssivalvonnan tai Euroopan keskuspankin kautta henkilölle, jota ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta koskee.

Ulkoministeriöllä eikä Tullilla ollut huomioita työryhmän toimeksiannon sisältämistä kokonaisuuksista. Tulli totesi, ettei sillä ole kommentoitavaa hallituksen esitysluonnoksen sisältöön liittyen. Työryhmämuistio on Tullin mukaan selkeä ja perustelut tiettyjen kokonaisuuksien edistämättä jättämisestä sekä tiettyjen kokonaisuuksien edistämisestä myöhemmässä vaiheessa ovat kattavat. Kuitenkin Tullissa, kuin myös ulkoministeriössä, tuotiin esille tiedonsaantitarpeet kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnassa. Ulkoministeriön oikeuspalvelun, kansainvälisen oikeuden yksikön pakotetiimin lausunnossaan esille, että tiedontarve rahanpesurekisteristä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi olisi vientivalvonta-asioissa hyvin saman tyyppinen kuin HE-luonnoksessa ehdotettava TEM:n tiedonsaantitarve lupaviranomaisena rahanpesurekisteristä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Ulkoministeriö tarkastelee osaltaan viranomaisten välisen tietojenvaihdon tehostustarpeita pakotteiden ja vientivalvonnan muodostamien kokonaisuuksien kannalta ja pitää tarpeellisenä asiakokonaisuuden tarkastelua myös tulevaisuuden hankkeissa, jotka liittyvät tietojenvaihdon parantamiseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa.

Poliisihallituksen arpajaishallinto kannattaa muistiossa kehittämistarpeena esitettyä ilmoitusvelvollisten oikeutta saada tietää pankkitilin omistaja/haltija muun muassa asiakkaan tuntemisen tietojen parantamiseksi sekä varojen alkuperän selvittämiseksi. Lisäksi huolimatta siitä, että asiaa ei käsitelty työryhmässä tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa, Poliisihallituksen arpajaishallinto haluaa tuoda valtiovarainministeriölle esiin tarpeen lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä muuttamisesta koskien asiamiesten aseman selkeyttämistä. Asiaa on käsitelty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lainsäädäntötyöryhmässä vuonna 2021, minkä lisäksi Poliisihallituksen arpajaishallinto on lähestynyt valtiovarainministeriötä asiassa kirjeellä 30.9.2022. Poliisihallituksen arpajaishallinto toivoo asian edistämistä viipymättä.

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä *Asianajajaliitto*) toteaa osallistuneen työryhmän työhön ja näin ollen Asianajajaliitolla ei ole huomautettavaa rahanpesua ja terrorismin rahoituksen estämistä koskevan kansallisen tietojenvaihdon parantamista käsittelevään työryhmämuistioon tai siihen liittyvään toimintasuunnitelmaan. Asianajajaliitto esittää kuitenkin huomioita esitysten jatkovalmistelua varten. Asianajajaliitto katsoo, että esitetyt muutokset ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuutta koskevaan rahanpesulain 6 luvun 5 §:ään jää työryhmämuistion perusteella vielä tässä vaiheessa osin tulkinnanvaraiseksi, mitä ja minkä tietojen ilmoittamista työryhmämuistiossa mainitut tarkemmat yksilöintitiedot ja nykyistä tarkempi yksilöinti käytännön tasolla tarkoittaisivat. Asianajajaliitto kiinnittää huomiota vielä siihen, että oleellista on voida jättää ilmoitus puutteista ja epä johdonmukaisuuksista myös jatkossa eikä ilmoitustapaa tule vaikeuttaa siten, että yleisluontoisen ilmoituksen tekeminen vaikeutuu. Ilmoituksen tekijällä voi olla esimerkiksi tieto vain siitä, että rekisterin tiedot ovat puutteellisia ja epä johdonmukaisia ja tällöin ilmoituksen tekeminen johtaisi tilanteeseen, jossa rekisterinpitäjä pyytää ilmoituksen saatuaan täydentämään tietoja. Mikäli taas tarkoituksena on nimenomaisesti saada tieto tosiasiallisen edunsaajan henkilöstä rekisterin ylläpitäjälle, tulisi tämä tavoite ilmetä selkeämmin paitsi perusteluista myös lainkohdasta. Jatkovalmistelussa tulee myös ottaa huomioon, että liian tiukkojen vaatimusten asettaminen ilmoituksen muodolle ja sisällölle voi tosiasiaassa kuitenkin johtaa ilmoitusten tekemättä jättämiseen, jos ilmoittajalla ei ole tarvittavia tietoja.

Finanssiala ry on lausunnossa tuonut esille, että kansainvälisten kokemusten perusteella rahanpesun ja sen alkurikosten epäilyjä sekä näihin liittyviä henkilöitä ja yhteisöjä koskevan tietojenvaihdon parantaminen on keskeisin keino tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa. Työryhmämuistiossa esitetyt toimenpiteet ja säännösmuutokset keskittyvät viranomaisten keskinäisen tietojenvaihdon parantamiseen, mikä onkin tärkeää. FA ry pitää kuitenkin puutteena sitä, etteivät työryhmämuistion ehdotukset paranna ilmoitusvelvollisten keskinäisen tai ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välisen tietojenvaihdon edellytyksiä. Tältä osin muistio pitäytyy Suomen omaksumassa linjassa, joka varovaisuudessaan poikkeaa olennaisesti Baltian maiden sekä Norjan, Ruotsin, Tanskan ja useiden muiden Euroopan valtioiden valitsemista sääntely- ja tulkintaratkaisuksista, jotka pyrkivät aktiivisesti hyödyntämään eurooppalaisten rahanpesu- ja tietosuojasääntelyjen tarjoaman liikkumavaran rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan tehostamiseksi. Suomen valitsema varovainen linja aiheuttaa haasteita myös ilmoitusvelvollisten sisäisessä tietojenvaihdossa, jos kyseessä on monikansallinen konserni, joka toimii esimerkiksi edellä mainituilla markkinoilla.

Veikkaus Oy näkee tärkeänä, että tietojenvaihtoa pyritään tehostamaan viranomaisten, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaisten valvojien ja ilmoitusvelvollisten välillä. Veikkaus Oy pitää työryhmän muistiossa esitettyjä ehdotuksia viranomaisten välisen tietojenvaihdon parantamisesta pääsääntöisesti kannatettavana. Veikkaus Oy pitää erityisen tärkeänä työryhmän toimintasuunnitelmaan tuotuja lainmuutostarpeita, jotka koskevat erityisesti verotietojen tehokasta hyödyntämistä ilmoitusvelvollisten toiminnassa sekä ilmoitusvelvollisten mahdollisuutta saada asiakkaan tuntemista koskevia tietoja (erityisesti ilmoitetun pankkitilin omistustietoja) automatisoidun keskitetyn järjestelmän kautta. Työryhmämuistion mukaan kumpaakaan asiaa ei niiden laajuuden vuoksi ollut mahdollista selvittää osana kyseistä selvitystyöryhmän hanketta. Tästä syystä Veikkaus Oy katsoo, että erityisesti edellä mainittujen työryhmän esille nostamien asioiden osalta tarvittavat jatkoselvityshankkeet käynnistettäisiin mahdollisimman pian. Veikkaus Oy pitää kuitenkin

valitettavana, että työryhmämuistiossa ei ehdoteta säännöksiä, joilla parannettaisiin ilmoitusvelvollisten keskinäisen tai ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välistä tietojen vaihdantaa. Veikkaus Oy esitti lausunnossaan asiakokonaisuuksia, joiden osalta on Veikkaus Oy:n mukaan tärkeää, että jatkokäsittelyä edistettäisiin mahdollisimman pian.

Suomen Yrittäjät katsoo, että työryhmän ehdottamat muutokset ja täsmennykset tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen sekä rahanpesurekisteritietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin rekisteritietojen oikeellisuuden, ajantasaisuuden ja tietosuojasääntelyn vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi ovat pääsääntöisesti perusteltuja.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry (jäljempänä SAK) on lausunut, että se lähtökohtaisesti kannattaa muistion ja siihen perustuvan hallituksen esityksen tavoitetta edistää viranomaisten keskinäistä tiedonvaihtoa. Tarve asian edistämiseksi myös lainsäädännön kautta on tunnistettu jo edeltävienkin hallitusten aikana, joten tarvittavien lakimuutosten edistäminen on tarpeen. Lainsäädäntömuutosten lisäksi viranomaisten keskinäisen toiminnan käytäntöjä sekä yhteistyötä ilmoitusvelvollisten yksityisten toimijoiden kesken on syytä kehittää ja edistää myös ilman lainsäädäntömuutoksia. Edelleen SAK painottaa, että muistion esittämien toimenpiteiden tärkein tarkoitus on parantaa kansallista turvallisuutta ja ehkäistä rikollisuutta. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi arvioitiin toimenpiteiden taloudelliset vaikutukset hyvin pieniksi, mutta laajemmassa tarkastelussa SAK näkee toimenpiteillä myös epäsuoria, myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Sen sijaan esitettyjen toimenpiteiden perustuslailliset kysymykset koskevat kansallisen turvallisuuden edellyttämien muutosten ja ihmisten perusoikeuksien yhteensovittamista. Tämän ristiriidan yhteensovittamista on huomioitu aina työryhmän toimeksiannosta alkaen, mikä näkyy myös muistiossa ja hallituksen esitysluonnoksessa. Työryhmä vaikuttaa pohtineen asiallisella tavalla omia toimivaltuuksiaan, ehdotuksiensa yhteisvaikutuksia ja ehdotuksiensa rajoituksia. Tästä huolimatta SAK katsoo, että esimerkiksi tietosuojavaltuutetulle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle yms. olennaisille viranomaisien kanssa olisi perusteltua tehdä yhteistyötä jo hallituksen esityksen valmistelussa.

SAK tukee muistion ja hallituksen esitysluonnosta kansallisen turvallisuuden parantamiseksi ja rikosten ehkäisemiseksi, kunhan esitys läpäisee perusoikeuksien tarkastelun. Lisäksi SAK peräänkuuluttaa, että viranomaiset tarvitsevat riittävät resurssit valvontatehtävien laadukasta hoitamista varten.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on todennut lausunnossaan, että työryhmä on käsitellyt muistiossaan erilaisia tiedonvaihtoon liittyviä kysymyksiä, mutta kaikkia ehdotuksia ei otettu tässä yhteydessä konkreettisten lainsäädäntötoimien kohteeksi. Tietosuojavaltuutetun toimisto lausuu tietosuojan vaikutusten arvioinnista lainvalmistelun yhteydessä, että hallituksen esitysluonnoksen kohdassa 4.2.2.3 on käsitelty vaikutuksia tietosuojaan ja viitattu erityisesti tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 10 kohdassa tarkoitettuun lainvalmistelun yhteydessä tehtävään tietosuojan vaikutusten arviointiin. Lainvalmistelun vaikutustenarviointiohje (VN 2022:66) ja siinä viitattu aineisto ei kovin yhtenäisesti käsittele niitä kysymyksiä, joista vaikutustenarvioinnin lainsäädännön valmistelussa tulisi koostua. Tämä vaikutusten arviointi lainvalmistelussa tulisi pitää erillään konkreettisen sovellustason käsittelyn arvioinnista, joka suositellaan tehtäväksi käsittelyjärjestelmän teknisen toteutuksen yhteydessä ennen käyttöönottoa (ks. 35.1 ja 7 kohdan vaikutusten arviointi). Rikosasioiden tietosuojalain 20 §:ssä on vastaavat säännökset tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista. Tietosuojan vaikutusten arviointi voidaan jakaa oikeudellisiin vaatimuksiin, jotka tulisi sääntelyssä täyttyä tai joista poikkeamista pidetään oikeasuhtaisena demokraattisessa yhteiskunnassa (ns. makrotason näkökulma). Toinen

vaikutusten arvioinnin näkökulma eli ns. mikrotason näkökulma liittyy rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia vaarantavien vaikutusten tunnistamiseen ja niiden lieventämiseen tai poistamiseen. Oikeudelliset vaatimukset voidaan johtaa tietosuojalain 5.1 artiklan tietosuojaperiaatteista ja tiivistetyksi ne ovat: 1) käsittelyperusteita (henkilöllinen laajuus), 2) käsittelyn rajoituksia (käyttötarkoituksidonnaisuus, tiedollinen laajuus, ajallinen kesto ja sisällöllinen täsmällisyys), 3) rekisteröidyn oikeuksista sekä 4) käsittelyn turvallisuutta koskevat vaatimukset. Vastaavat oikeudelliset vaatimukset ilmenevät myös rikosasioiden tietosuojalain 4, 5, 6, 7, 31 ja 32 §:stä ja 4. luvusta. Kansallisen henkilötietojen suojan perusoikeuden tulkinta johtaa siihen, että rikosasioiden tietosuojalain puolella edellytetään edelleen yksityiskohtaista sääntelyä niin lakitasoisuuden, täsmällisyyden kuin kattavuuden osalta (ks. PeVL 26/2018 vp, s.3).

Tässä tapauksessa on hyvä tunnistaa ja erotella tietosuojalain alaan kuuluva käsittely rikosasioiden tietosuojalain alaan kuuluvasta käsittelystä ja milloin sääntelyn kohteesta on jo EU-tason tai kansallista erityislainsäädäntöä. Lähtökohtaisesti rikosvastaan toteuttamisen osalta rekisteröidyllä epäiltynä ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa itseensä kohdistuneen rikosepäilyn selvittämiseen, minkä takia rikosvastaan toteuttaminen edellyttää useimmiten toimivaltaiselta viranomaiselta omaaloitteista ja jopa salaista henkilötietojen hankintaa ja käsittelyä. Kansallisen turvallisuuden tarkoituksissa tapahtuva käsittely on kansallisesti lisätty rikosasioiden tietosuojalakiin, joten näiltä osin sääntelyn taustalle ei ole kaikilta osin osoitettavissa EU-sääntelyä. Lisäksi on otettava huomioon se, että poliisin henkilötietojen käsittelystä on myös säädetty erityisesti laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (616/2019) ja rahanpesun ja terrorismin torjunnan osalta rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa sekä suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksista poliisilain 5 a luvussa (581/2019). Tietosuojavaltuutetun toimiston on lisäksi antanut huomiot muutosehdotuskohtaisesti.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja Lotteriinspektionin lausunnot

Ahvenanmaan valtuuskunta on lausunnossaan nr. 15/16, 13.7.2016, diaarinumero D 10 16 05 2, katsonut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kuuluvan valtakunnan toimivaltaan. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 2 §: 1 momentin 10 ja 19 kohtien mukaan lakia sovelletaan Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuihin rahapeliyhteisöihin, kiinteistövälitysliikkeisiin sekä vuokra-asuntojen ja -huoneistojen välitysliikkeisiin. Ahvenanmaan maakunnan hallitus valvoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain noudattamista kiinteistövälitystoiminnasta annetussa maakuntalaissa (2019:68) tarkoitettujen välitysliikkeiden osalta. Tästä säädetään eräiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetun tasavallan presidentin asetuksen (500/2018) 1 §:n 2 momentissa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun mukainen valvontatoimivalta Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen sekä näiden rahapeliyhteisöjen tarjoamien rahapelien osallistumismaksuja ja -ilmoituksia välittävien elinkeinonharjoittajien ja yhteenliittymien osalta on siirretty poliisihallitukselta Lotteriinspektionille. Tämä ilmenee Tasavallan presidentin asetuksesta eräiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla 1 §:n 1 momentista.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Lotteriinspektionen ovat tyytyväisiä työryhmän muistiossa esitettyihin ehdotuksiin tiedonvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toiminnassa. Ahvenanmaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan työn laatu riippuu pitkälti raporttien, analyysien ja muun aineiston saatavuudesta ruotsiksi sekä toiminnan kannalta relevanttien tietojen oikea-aikaisesta viestinnästä ruotsiksi. Tätä on pidettävä keskeisenä rahanpesun selvittelykeskuksen ja rahanpesulain ruotsinkielisten valvojen välisen yhteistyön kehittämisessä. Työryhmän muistiossa korostetaan, että tietojenvaihtoa Ahvenanmaan valvontaviranomaisten sekä Manner-Suomen viranomaisten ja valvojen välillä tulee kehittää käytännössä.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää resurssien kohdentamiseen ja siihen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvää olennaista tietoa julkaistaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Siltä varalta, että lainsäädäntömuutokset aiheuttaisivat lisätyötä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Lotteriinspektionenille, on tarpeen tarkistaa Ahvenanmaan valvontaviranomaisten valvonnasta saamaa korvausta. Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Lotteriinspektionen ovat tyytyväisiä yhteistyösopimuksessa vahvistettuun yhteistyön syventämiseen valtiovarainministeriön, sisäministeriön, Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja Lotteriinspektionenin kanssa. Tämä lähestymistapa edistää säännöllistä yhteistyötä Ahvenanmaan valvontaviranomaisten kanssa. Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Lotteriinspektionen katsovat tästä huolimatta, että työryhmän muistiota tulisi edelleen konkretisoida koskien tietojenvaihdon toimivuutta Ahvenanmaan ja muun ruotsinkielisen Suomen valvojen kanssa. Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Lotteriinspektionen toivovat, että he voisivat osallistua valvontatehtäviä varten järjestettävään kansallisiin koulutuksiin ruotsiksi tai vaihtoehtoisesti saada kirjallisen aineiston näistä koulutuksista ruotsiksi.

Edunsaajatietojen täydentäminen ilmoitusvelvollisten ja verottajan toimesta (1. ja 4. lakiehdotus)

Tietosuojavaltuutetun toimiston huomiot ensimmäisestä ja neljännessä lakiehdotuksesta, jotka liittyvät kaupparekisterissä ylläpidettyjen edunsaajatietojen puutteisiin tai epäjohtonmukaisuuksiin ja siihen miltä osin tiedot ovat puutteelliset ja epäjohtonmukaisia. Lausunnossa todetaan, että perustelujen mukaan rekisteriviranomainen tekee tällaisen valvontailmoituksen saatuaan merkinnän rekisteriin sen jälkeen, kun yhtiötä tai yhteisöä on kehoitettu täydentämään ilmoituksen ja edunsaajan tiedot poikkeavat toisistaan eli PRH pyytää kyseessä olevaa yhtiötä tai yhteisöä täydentämään tietoja.

Vaikutusten arvioinnin kannalta on hyvä täsmentää käsittelykontekstia, jotta voitaisiin tunnistaa käsittelyyn liittyvät oikeudet ja vapaudet sekä niihin kohdistuvat vaikutukset ajassa eteenpäin. Kun henkilö tunnustetaan näiden ilmoittajien toimesta edunsaajaksi, mitkä ovat välittömiä tai välillisiä vaikutuksia hänen oikeusasemaansa (lievimmistä ankarimpaan vaikutukseen tehostetusta tuntemisvelvollisuudesta varojen jäädytykseen). Näiltä osin kyse on PRH:n ylläpitämään kaupparekisteriin tallennettujen edunsaajatietojen puutteista tai epäjohtonmukaisuuksista, joista ilmoitusvelvolliset, toimivaltaiset viranomaiset ja asianajajayhdistykset havaitsevat ja olisivat velvollisia ilmoittamaan PRH:lle rekisterinpitäjänä. Kyse on tietosuojasetuksen alaan kuuluvasta käsittelystä, kun tiedot merkitään yleisesti käytössä olevaan tietopalvelutyypiseen rekisteriin eli kaupparekisteriin. Esityksen tarkoituksena on parantaa edunsaajatietojen täsmällisyyttä, mitä sellaisenaan voidaan pitää

TSA 5.1 d) alakohdan vaatimusten suuntaisena. Muutosehdotus viittaa perusteluiden osalta edunsaajatietojen täydentämiseen tai korjaamiseen. Säännöksen sanamuoto ”miltä osin tiedot ovat puutteellisia tai epä johdonmukaisia” jättää avoimeksi, miten täydennys tai korjaus olisi tehtävä kaupparekisteriin. Riittääkö tieto esimerkiksi siitä, että rekisteröity edunsaaja ei ole tosiasiallinen edunsaaja ja tuleeko ilmoitusvelvollisen tai verottajan ilmoittaa näkemyksensä tosiasiallisesta edunsaajasta ja merkitäänkö ilmoitettu henkilö kuulemisen jälkeen tosiasialliseksi edunsaajaksi.

Kun henkilötietoja kerätään muualta kuin henkilöltä itseltään on tietosuoja-asetuksen 14 artiklan mukaan rekisteröityä informoitava ja informointi on tehtävä 14.3 c) alakohdan mukaan viimeistään silloin, kun henkilötietoja on tarkoitus luovuttaa toiselle vastaanottajalle. Asetuksen 14 artiklan 5 kohdan poikkeusperusteista voisi soveltua parhaiten c) alakohta, joilta osin tulisi vahvistaa asianmukaiset suojatoimenpiteet. Edunsaajatietojen puutteet ja varsinkin korjatut edunsaajatiedot ovat todennäköisesti hankittu tai saatu tutkittaessa ilmoitusvelvollisten toimesta epäilyttäviä liiketoimia. Tällöin edunsaajatiedot voivat kuulua epäilyttäviä liiketoimia kattavan salassapitovelvollisuuden piiriin RAP-lain 4 luvun 4 §:n perusteella. Vaikka kaupparekisterilain perusteella edunsaajatiedot eivät ole julkisia, eivät ne ole myöskään salassa pidettäviä eikä siten 14.5 d) alakohdan poikkeusperuste tule kyseeseen.

Verohallinnon osalta ehdotetaan oma-aloitteista ja pyynnöstä tapahtuvaa tietojen luovuttamista edunsaajista. Salassapitosäännöksistä poikkeaminen on jo sisäänkirjoitettu ehdotukseen. Kun kyse on verotusta varten hankituista tiedoista, on tietosuoja-asetusta sovellettaessa arvioitava, onko tällainen myöhempi käsittely yhteensopivaa käyttötarkoituksen (verotus ja verovalvonta) kannalta asetuksen 6 artiklan 4 kohdan perusteella. Jos katsotaan, ettei myöhempi käsittely (rahanpesun torjunta) ole yhteensopivaan verotustarkoitusten kanssa, on siitä säädettävä, kuten nyt ehdotetaan. Oma-aloitteisen tietojen luovutuksen edellytysten tulisi olla riittävän täsmällisiä, jotta oma-aloitteisesta tietojen luovutuksesta ei muodostuisi asetuksen 5.1 c) alakohdan (”tietojen minimointi”) vastaista käytäntöä. Ehdotuksen mukaan edunsaajasta luovutetaan tietoja, joilla saattaa olla merkitystä tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamiseksi. Tämä jättää auki sen mitä tietoja tulee luovuttaa oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamiseksi ja miten edunsaajatietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentaminen tehdään ja missä määrin hyväksytään tiedollista epävarmuutta kaupparekisterissä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että rekisterinpitäjän siis PRH:n näkökulmasta esityksessä pyritään täydentämään puutteellisia henkilötietoja edunsaajista. Tässä mielessä tavoite tukee yhtä tietosuoja-vaatimusta (5.1 d) alakohdan henkilötietojen täsmällisyysvaatimusta ainakin niiltä osin, ettei henkilöitä perusteetta merkittäisi edunsaajaksi. Sen sijaan rekisteröidyn informointia (14) ei esityksessä ole tarkemmin käsitelty kuten ei myöskään tietosuojallisia oikeuksia (15 ja 16) koskevia vaatimuksia ja niiden poikkeuksia. Myös perinteinen salassapitosäännös tulisi myös ottaa huomioon, kun asetetaan ilmoitusvelvollisuus tiedoille, jotka ovat mahdollisesti rahanpesusalaisia tai käyttötarkoitukselta rahanpesuun sidottuja.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa mietintöön sisältyvää esitystä Verohallinnon ja PRH:n välisen tietojenvaihdon parantamiseksi, jonka tavoitteena on edistää edunsaajarekisterin tietosisällön luotettavuutta. Samalla ministeriö nostaa esille uuteen kaupparekisterilakiin tulleen säännöksen siitä, että PRH luovuttaa muiden edellytysten täytyessä edunsaajatiedot viranomaiselle, joka tarvitsee tietoja

lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseksi. Näin ollen edunsaajatietojen hyödynnettävyyttä on lisätty viranomaisten kesken niin, että tietoja voidaan luovuttaa myös muulla kuin rahanpesulain mukaisella käyttötarkoituksella.

Verohallinto pyytää ottamaan jatkotyössä huomioon tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttaminen PRH:lle seuraavaa: Työryhmä on kuvannut Verohallinnolla olevia ja luovutettavia omistajatietoja viittamaalla muistiossa ja HE luonnoksen perusteluissa kansainvälisistä sopimuksista johtuviin finanssilaitosten velvoitteisiin ilmoittaa Verohallinnolle sopimustenmukaisten kontrolloivat henkilöt. Jatkotyössä perusteluissa olisi hyvä todeta, että yrityksillä ja yhteisöillä on velvollisuus ilmoittaa Verohallinnolle säännönmukaisesti verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 8 §:n ja tiedonantovelvollisuutta koskevan päätöksen (Verohallinnon päätös veroilmoituksessa annettavista tiedoista) mukaisesti tiedon sellaisen osakkeenomistajan nimestä, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnuksesta ja omistamien osakkeiden lukumäärästä, joka omistaa vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista. Verohallinto saa omistaja-tietoja myös esimerkiksi varainsiirtoverotuksen toimittamisen yhteydessä sekä verovalvonnassa. Nämä säännönmukaisesti ilmoitettavat omistajatiedot ovat lähtökohtaisesti sellaisia tietoja, joita PRH hyödyntää edunsaajarekisterin valvonnassa. Tämän lisäksi edunsaajatietojen valvonnassa voidaan hyödyntää CRS/Dac2/Fatca ilmoitusten tietoja kontrolloivista henkilöistä.

Finanssiala ry pitää rahanpesulain 6 luvun 5 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta varauksin perusteltuna. Pykälä on kirjoitettu ehdottomaan muotoon, minkä vuoksi mikä tahansa poikkeama yhteisön tai sen tosiasiallisen edunsaajan nimen kirjoitusasussa laukaisisi ilmoitusvelvollisuuden. Erityisesti vieraskielistä alkuperää olevien nimien osalta tämä aiheuttaa toistuvia selvittelyjä ja ylimääräistä työtä sekä ilmoituksen kohteelle, rekisterinpitäjälle että ilmoitusvelvollisille. Pidämmekin tarpeellisenä, että velvollisuus valvontailmoituksen tekemiseen syntyisi vain, kun puute tai epäjohtonmukaisuus ei ole merkitykseltään vähäinen.

Mainittua pykälää uudistettaessa on myös haettava ratkaisua siihen, miten voidaan välttää se, etteivät valvontailmoituksen tekeminen ja ehdotetun muutoksen myötä tarkentuvat tietosisältö ja perustelut vaaranna rahanpesulain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa säädettyä salassapitovelvollisuutta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa rekisteritietojen puutteellisuus tulee ilmi rahanpesuepäilyn selvittelyn yhteydessä, vaara on ilmeinen.

Ehdotus rajaisi ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle rahanpesulain 9 luvun 5 §:ssä tarkoitetut viranomaiset, joilla on pykälässä säädetty yleinen huolehtimisvelvollisuus. Pidämme rajausta epäjohtonmukaisena ja katsomme, että myös pykälässä luetelluilla viranomaisilla tulisi olla 6 luvun 5 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus ilmoittaa rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä havaitsemistaan puutteista tai epäjohtonmukaisuuksista tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa.

Finanssiala ry kiinnittää myös huomiota siihen, että PRH:n omaksuma ja edunsaajatietoja ilmoittavien yhteisöjen noudattama käytäntö vaikuttaa viidennessä rahanpesudirektiivissä ((EU) 2018/843) säädettyä suppeammalta. Koska rahanpesulaissa säädettyjen ilmoitusvelvollisten edellytetään selvittävän asiakkaansa omistus- ja määräysvaltarakenne kokonaisuudessaan, pidämme välttämättömänä, että valtiovarainministeriö ryhtyy tarvittaviin toimiin edunsaajatietojen ilmoittamiskäytäntöjen yhtenäistämiseksi. Muussa tapauksessa ehdotetun muutoksen ja siitä johtuvien taloudellisten ja hallinnollisten kustannusten hyödyt jäävät kyseenalaisiksi.

Finanssiala ry kiinnittää edelleen huomiota neljännen rahanpesudirektiivin ((EU) 2015/849) 43 artiklaan, joka viidennellä rahanpesudirektiivillä muutettiin kuulumaan seuraavasti: ”Tämän direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi pidetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 mukaisena yleistä etua koskevana asiana.” Vastaavaa säännöstä ei löydy rahanpesulaista, ja esitämmekin, että puute korjataan lisäämällä rahanpesulain 3 luvun 4 §:n 1 momentin loppuun virke: ”Tämän lain mukaista henkilötietojen käsittelyä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi pidetään tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana.”

Pykälän 4 momenttiin Finanssiala ry ehdottaa lisättäväksi tarkennuksen ”salassapitosäännösten estämättä”, jolloin se kokonaisuudessaan kuuluisi seuraavasti: ”Edellä 3 momentissa tarkoitetun tiedon luovuttamisen yhteydessä saa salassapitosäännösten estämättä antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tiedon henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa.” Pidämme tarkennusta tarpeellisena luottolaitoslain (610/2014) 15 luvun 14 §:ssä ja vakuutusyhtiölain (521/2008) 30 luvun 1 §:ssä säädettyjen salassapitovelvollisuuksien vuoksi.

Rahanpesurekisteriä koskevat muutosesitykset (2. lakiehdotus)

1. Kuva, etninen alkuperä ja poliittinen mielipide sekä uskonnollinen vakaumus

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa on katsottu, että näiltä osin on kyse rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä on säädetty erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä kattavaa muun muassa kuvan silloin kuin sitä käytetään biometrisenä tunnisteenä sekä etnisen alkuperän ja poliittisen vakaumuksen. Lain 11 §:n 2 momentin mukaan tällaisia tietoja saadaan käsitellä, jos käsittelystä säädetään laissa, se on välttämätöntä käsittelyn tarkoitusten kannalta ja jos rekisteröidyn oikeuksien turvaaminen edellyttämät turvatoimet on toteutettu.

Edelleen tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa lausunnossa, että perustuslakivaliokunta (PeVL 51/2018 vp – HE 242/2019 vp) on painottanut poliisin henkilötietolakia koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/l). Myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiä henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittely voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 3/2017 vp, s. 5). Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty säätämisyjärjestyskysymyksenä (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 40). EU-oikeudellinen vaatimus liittyy lisäksi rikosasian tietosuojalain 20 §:ssä tarkoitettujen käsittelystä aiheutuvien vaikutusten ja riskien tunnistamiseen. Tällaisessa tapauksessa nimenomaan kiellettyinä riskeinä voidaan pitää lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua syrjintään johtavaa profilointia.

Lakitasoisen sääntelyn muodollinen vaatimus täyttyisi tällä esityksellä, minkä lisäksi tulisi säätää suojaustoimista, jotka esitöiden mukaan voisivat olla esimerkiksi mahdollisuus kerätä näitä tietoja ainoastaan kyseistä luonnollista henkilöä koskevien muiden tietojen keräämisen yhteydessä, kerättyjen tietojen riittävä suojaaminen, tiukempien sääntöjen soveltaminen toimivaltaisen viranomaisen henkilöstöön tietojen käyttöön saamisen osalta ja tällaisia tietoja koskevan siirron kieltäminen. Kun poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus eivät ole kovin helposti ja varmasti tunnistettavissa, joudutaan siitä tekemään johtopäätöksiä esitettyjen mielipiteiden tai käyttäytymisen taikka muun seikan perusteella ja myös kirjaamaan nämä perustelut. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n 3 momentissa kielletään profilointi, joka johtaa syrjintään erityisten henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen perusteella.

Oikeusministeriö katsoo, että esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksella muutettaisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Lain 3 §:n 3 momentin 17 kohtaa muutettaisiin siten, että rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa erityisin teknisin menetelmin käsitelty valokuva henkilön tunnistamista varten, jos se olisi asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Säännöksen perustelujen valossa on ilmeistä, että tarkoituksena olisi mahdollistaa biometrisen tiedon tallentaminen. Rahanpesurekisteriin liittyvä henkilötietojen käsittely kuuluu direktiivin (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi) soveltamisalaan. Direktiivi on pääosin pantu täytäntöön lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä rikosasioiden tietosuojalailla. Direktiivi sisältää biometrisen tiedon määritelmän (3 artiklan 13 kohta), jonka mukaan 'biometrisillä tiedoilla' tarkoitetaan luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, kuten kasvokuvia tai sormenjälkitietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Määritelmää ei ole tarkemmin perusteltu direktiivin johdanto-osassa, mutta määritelmä vastaa EU:n yleisen tietosuojasetuksen sisältämää määritelmää. Oleellista on, että biometrisen tieto mahdollistaa luonnollisen henkilön yksiselitteisen tunnistamisen. Lähtökohtaisesti kasvokuvaa pidetään biometrisenä tietona, kun taas muu valokuva on harvemmin niin tarkkarajainen kuin kasvokuva, jotta se soveltuisi henkilön tunnistamiseen yksiselitteisesti. Selkeyden vuoksi 3 momentin 17 kohtaan olisi hyvä lisätä termi "kasvokuva". Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momenttiin lisättäisiin myös uusi 18 ja 19 kohta, jotka mahdollistaisivat henkilön poliittista mielipidettä, uskonnollista vakaumusta tai etnistä alkuperää koskevan tiedon tallettamisen rekisteriin. Säännökset on asianmukaisesti sidottu vaatimukseen tietojen välttämättömyydestä. Ehdotusta on perusteltu tarkemmin esitysluonnoksen jaksossa 2.2.3. Perusteluja olisi hyvä vielä täsmentää jatkovalmistelun aikana. Niistä jää esimerkiksi epäselväksi, onko kyse ennemmin terroristisen järjestön jäsenyyttä koskevasta tiedosta kuin etnistä alkuperää koskevasta tiedosta. Siten myös etnistä alkuperää koskevan tiedon tosiasiallinen välttämättömyys jää hieman epäselväksi. Yksittäisen erityiseen henkilötietoryhmään kuuluvan tiedon tai arkaluonteisen tiedon käsittelyllä tarkoitetaan lähtökohtaisesti sitä, että esimerkiksi liiketoimen selvittely ei olisi mahdollista ilman sitä. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu sitä, päästäisiinkö samaan lopputulokseen ilman tietoa henkilön etnisestä taustasta, ts. olisiko esimerkiksi terroristiryhmän jäsenyyttä tai kansalaisuutta koskeva tieto riittävä. Vastaavat huomiot koskevat poliittista mielipidettä ja uskonnollista vakaumusta koskevan tiedon käsittelyä ja arviointia tulisi siten jatkovalmistelussa täydentää. Ehdotetun 3 §:n 3 momentin 18 ja 19 kohdassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmät ovat tyypillisiä syrjintää aiheuttavia tietoja. Erityisesti etnistä alkuperää koskeva tieto on omiaan aiheuttamaan syrjintää tai jopa vainoa, mistä johtuen tietoa pää-

sääntöisesti ei saa tallettaa viranomaisen rekistereihin ja rikosasioiden tietosuojalaissa on myös nimenomainen vaatimus etnisen profiloinnin kiellosta. Syrjinnän ja vainon riskit voivat liittyä esimerkiksi kansainvälisiin tiedonvaihtotilanteisiin, jos erityisen arkaluonteisten tietojen luovuttaminen on sallittua samoilla edellytyksillä kuin muiden henkilötietojen luovuttaminen.

Edelleen oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa on kiinnitetty huomiota erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskeviin suoja-toimiin. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 10 artiklassa asetetaan edellytykset sille, että erityiseen henkilötietoryhmään kuuluvien tietojen käsittely on sallittua. Yksi artiklassa säädetystä edellytyksistä on, että asianmukaiset suoja-toimet on toteutettu. Esitysluonnoksen perusteluissa viitataan siihen, että soveltuvia suoja-toimia on arvioitu. Perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi, mitä kasvokuvan käsittelyyn liittyviä suoja-toimia pidetään soveltuvina, vaan niissä viitataan yleisesti muuhun lainsäädäntöön. Direktiivin säännöksen tarkoituksena on, että yleislakiin sisällytetyt täytäntöönpanosäännöksiä täydennetään tarvittavin osin soveltuvilla suoja-toimilla. Nämä voivat osittain seurata esimerkiksi erityislainsäädännöstä, edellyttäen, että erityislainsäädännön säännökset ovat riittävän yksityiskohtaiset ja tarkkarajaiset ja tosiasiallisesti takaavat vahvemman henkilötietojen suojan. Suoja-toimiksi voivat soveltua myös rekisterinpitäjän toteuttamat toimenpiteet (ks. esimerkkinä tietosuoja-asetuksen soveltamisalana tietosuojalain 6 §:ssä säädetty suoja-toimet). Hallituksen esityksen luonnoksessa olisi syytä selostaa ainakin tiiviisti, millä rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain tai muun erityislain säännöksillä säädetään niistä erityisistä toimenpiteistä, joilla rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja käytännössä turvataan tai vahvistetaan suhteessa rikosasioiden tietosuojalain säännöksiin. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin vaatimus erityisistä suoja-toimista liittyy oleellisesti erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn aiheuttamiin riskeihin rekisteröidyn henkilötietojen suojalle sekä muille perusoikeuksille ja eduille. Esitysluonnoksessa olisi tarpeen arvioida soveltuvia suoja-toimia käsittelyyn liittyvien riskien valossa ja täydentää perusteluja myös arviolla rekisteröidylle aiheutuvista riskeistä.

Oikeusministeriön lausunnossa on kiinnitetty huomiota myös ehdotetun 17 kohdan perusteluihin, joiden mukaan ”on selvitetty, ettei erityisistä suoja-toimista ole tarpeen säätää nimenomaisesti RAP-laissa, koska tarkoituksena on vain mahdollistaa biometrisen kasvokuvan talletus rahanpesurekisteriin”. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että jo se, että luonnollisen henkilön tiedot talletetaan viranomaisen rekisteriin tai tietojärjestelmään tarkoittaa, että tiedot ovat henkilökunnan saatavilla, ja mahdollistavat kyseessä olevaan henkilöön kohdistuvan selvittelyn. Pelkästään tällä on vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen sekä mahdollisesti muidenkin perusoikeuksien suojaan (kuten omaisuuden suojaan). Rajoitukset perusoikeuksiin muodostuvat sitä merkittävämmiksi, mitä pidemmälle lainsäädäntö mahdollistaa viranomaisen toimenpiteet. Myös perus- ja ihmisoikeuksien tulkintakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että jo pelkästään yksityiselämään liittyvien tietojen säilyttäminen viranomaisen rekisterissä merkitsee puuttumista yksityiselämän suojaan, samoin henkilötietojen välittäminen kolmannelle, kuten viranomaiselle välitettyjen tietojen myöhemmästä käytöstä riippumatta (ks. esim. EUT, tuomio 8.4.2014, Digital Rights Ireland ym., C-293/12 ja C-594/12, kohdat 33–36). Myös ehdotettujen 18 ja 19 kohdan osalta suoja-toimet jäävät epäselviksi ja niitä olisi vielä syytä arvioida tarkemmin jatkovalmistelun aikana. Erityisten henkilötietoryhmien erityisen suojaamisen kannalta on oleellista, että käsittely on merkittävästi rajoitetumpaa kuin muiden henkilötietojen käsittely. Perustelujen luonnoksesta saa vaikutelman, että niitä koskisivat samat edellytykset kuin muita henkilötietoja.

Edelleen oikeusministeriö on todennut, että esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksella muutettaisiin myös lain 3 §:n 7 momenttia, jossa säädetään rahanpesurekisterin säilytysajoista. Oikeusministeriö kiinnittää aluksi huomiota yleisesti siihen, että ehdotettua muutosta on perusteltu erityisesti teknisillä näkökohdilla. Säilytysajoilla on myös vaikutusta luonnollisen henkilön oikeuksiin. Mitä pidemmäksi säilytysajat muodostuvat lainsäädännön perusteella, sen pidempään sääntelyllä voi olla perusoikeuksien suojaa rajoittavaa vaikutusta. Sinänsä rekisterin toimivuuden tai tietojen eheyden kannalta voi olla perusteltua sitoa säilytysaika sellaiseen ajankohtaan, joka on tarkoituksenmukainen rekisterin käytön kannalta. Tältä osin tulee kuitenkin ottaa huomioon myös EU:n tietosuojalainsäädännöstä sekä perustuslain tulkinnasta johtuvat vaatimukset. Rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään yleisesti sovellettavasta vaatimuksesta, jonka mukaan henkilötietoja säilytetään vain niin kauan kuin on tarpeen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei henkilötietojen säilytysajoista muualla toisin säädetä. Rahanpesurekisterin säilytysaikoja koskevat säännökset tulisivat erityissäännöksinä sovellettavaksi ensisijaisesti. Jatkovalmistelun aikana olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, säilytetäänkö rekisterissä sellaisten henkilöiden tietoja, joiden osalta epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus ei ole johtanut selvittelytoimenpiteisiin tai rikosilmoituksen kirjaamiseen. Oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi säännöstä, joka edellyttäisi nimenomaisesti tällaisten tietojen poistamista viipymättä sen jälkeen, kun ilmoitus on osoittautunut aiheettomaksi. Rahanpesurekisterin säilytysaika on jo nykyisellään varsin pitkä. Erityisten henkilötietoryhmien osalta olisi myös hyvä arvioida lyhyempää säilytysaikaa suojatoimena rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi, huomioiden perustuslakivaliokunnan linjauksen (PeVL 3/2021 vp, s. 4, PeVL 51/2018 vp, s. 16, PeVL 13/2017 vp, s. 6).

Lainsäädäntöteknišenä huomiona oikeusministeriö toteaa, että ehdotettava 3 §:n 3 momentin sanamuodon tarkistus vaikuttaa tarpeettomalta. Rekisterisääntelyssä on hyvin tyypillistä, että luonnollisen henkilön nimi on yksikössä. Ehdotetun muutoksen osalta olisi syytä harkita, päästäisiinkö tarkoitettuun lopputulokseen laintulkinnan avulla.

Sisäministeriö on lausunut, että HE-luonnoksessa käsitellään seikkaperäisesti rahanpesun selvittelykeskuksen tarpeita käsitellä arkaluonteisia eli erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Sisäministeriö pitää nykytilan ja muutosehdotusten perusteluja näiltä osin vakuuttavina. HE-luonnoksessa ehdotetaan lisäksi oikeutta luovuttaa rahanpesunrekisterin tietoja työ- ja elinkeinoministeriölle, Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille HE-luonnoksesta ilmenevien tehtävien hoitamiseksi. HE-luonnoksen perustelut keskittyvät kuitenkin tarkastelemaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä vain silloin, kun tiedot ovat rahanpesun selvittelykeskuksen hallussa. Sisäministeriön käsityksen mukaan hallituksen esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä tarkentaa, onko rahanpesurekisterin arkaluonteisia tietoja tarkoitus luovuttaa työ- ja elinkeinoministeriölle, Finanssivalvonnalle tai Euroopan keskuspankille ja jos on, miten arkaluonteisiin tietoihin liittyvät tietosuojaja- ja valtiosääntöoikeudelliset reunaehdot tulee huomioiduksi myös tiedon luovutuksessa ja sen jälkeisessä käsittelyssä.

Keskusrikospoliisi on todennut RAP-lain 3 § 3 momenttiin ehdotetusta 19) kohdan lisäyksestä ja sen välttämättömyydestä, että etnisen alkuperän tallettaminen rahanpesurekisteriin voi olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun henkilön epäillään osallistuneen tietyn terroristiryhmän toimintaan, jossa etnisyys on toimijoita vahvasti yhdistävä tekijä. Saman etnisen taustan jakavien terrorististen toimijoiden toimintatavat ja -ympäristöt eroavat toisistaan merkittävästi ja näin ollen myös niiden torjuntaa tehdään erilaisista lähtökohdista käsin. HE-luonnoksen kohdassa "2.2.3. Muut erityiset henkilötietoryhmät" (s. 9-10) on perusteltu hyvin RAP-lain 3 § 3 momentin 18) ja 19) kohtiin esitettyjä lisäyksiä. HE-

luonnoksessa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina. Kaikki ehdotetut kolme kohtaa (17-19) liittyvät erityisten henkilötietojen käsittelyyn, joka on sallittua vain, jos käsittely on välttämätöntä käsittelytarkoituksen kannalta. HE-luonnoksen kohdassa "Vaikutukset tietosuojaan rahanpesurekisterin tietojen käsittelyssä" (s.30) on avattu perusteellisesti seikkoja, jotka vaikuttavat kyseisten erityisten henkilötietojen käsittelyyn. Lisäksi HE-luonnoksen kohdassa "7.2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta" (s. 38->) on kuvattu erityisten henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asianmukaiset suojatoimet. HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina.

Lisäyksestä, joka laajentaisi nykyistä lain sanamuotoa, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voidaan tallettaa henkilön valokuva, on keskusrikospoliisi lausunut, että teknisten tunnistusmenetelmien hyödyntäminen tulee vahvistaa lain tasolla, sillä kyseinen tekninen käsittely tekee valokuvasta biometrisen tiedon, joka puolestaan on erityinen henkilötieto. Valokuvan tekninen käsittely voi tarkoittaa käytännössä muun muassa valokuvan prosessointia poliisin Kastu-kasvontunnistusjärjestelmän avulla, jonka tarkoituksena on löytää osumia ristiin vertailuaineistosta. Kyseinen erityisten henkilötietojen käsittely on välttämätöntä rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien asianmukaiseksi suorittamiseksi. HE-luonnoksen kohdassa "2.2.2. Biometrinen tietojen käsittely" (s. 9) on keskusrikospoliisin lausunnon mukaan perusteltu hyvin kyseiseen lainkohtaan esitettyä lisäystä. Edelleen keskusrikospoliisi on todennut, että HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan on selvää, että rahanpesun selvityskeskukseen tulee voida käsitellä edellä mainittuja tietoja, jotta se pystyy tehokkaasti hoitamaan tehtäviään. Esityksen valossa suojelupoliisille jää joissain määrin epäselväksi, miksi pykälässä ei voitaisi säätää poliisin henkilötietolakia vastaavasti ainoastaan siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Henkilötietojen käsittelyä koskevassa lainsäädännössä ei tyypillisesti ole säädetty niistä teknisistä keinoista tai menetelmistä, miten erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, jos käsittelyn edellytykset muuten täyttyvät.

Finanssiala ry on lausunut 2. lakiesityksestä, että neljäs rahanpesudirektiivi säätää velvollisuudesta tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta (rahanpesuilmoitus), muttei tarkemmin määrittele ilmoituksen sisältöä. Suomen osalta tarkemmat määräykset ja ohjeet rahanpesuilmoitusten sisällöstä ja toimittamisesta perustuvat rahanpesulakiin ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin sekä rahanpesun selvittelykeskuksen antamiin ohjeisiin. Finanssiala ry:n käsityksen mukaan rahanpesuilmoitukset kuuluvat neljännen ja viidennen rahanpesudirektiivin ohella yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan. Tiedossamme ei kuitenkaan ole, että rahanpesuilmoituksia koskevien kansallisiin lakeihin tai viranomaisohjeisiin perustuvien vaatimusten yhdenmukaisuutta yleisen tietosuojasetuksen kanssa olisi arvioitu. Pidämme tärkeänä, että tällainen arviointi toteutettaisiin ja sen pohjalta varmistetaan, että tietojen raportointi ja analysointi sekä mahdolliset jatkotoimet, luovutukset ja muut käsittelytoimet tapahtuvat yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti. FA ry kiinnittää huomiota myös huomiota siihen, että vaikei rahanpesuilmoitus ole luonteeltaan rikosilmoitus tai tutkintapyyntö, siihen sisältyvät tiedot voivat asiayhteyden perusteella olla 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen, joiden käsittely edellyttää kansallisessa laissa säädettyjä asianmukaisia suojatoimia rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Tietojenvaihdon osalta velvoite ulottuu sekä henkilötietoja luovuttavaan, että niitä vastaanottavaan tahoon.

2. Tietojen luovuttaminen Finanssivalvonnalle

Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausunnossa todennut, että rahanpesurekisteristä ehdotetaan luovutussäännöstä Finanssivalvonnalle, jotta Finanssivalvonta saisi rahanpesurekisteristä tietoja luottolaitosten rahanpesusäännösten valvomiseksi. Kyse näyttäisi olevan rahanpesuilmoitusvelvollisten toimista tai laiminlyönneistä ja pääasiassa yrityksiä ja yhteisöjä koskevista tiedoista. Kun Finanssivalvonta käyttää nimenomaan rangaistuksellista toimivaltaa määräämällä veloitteiden noudattamisen laiminlyönneistä seuraamusmaksuja ja kun sillä on hallintoviranomaisena selvitysvelvollisuus mahdollisista laiminlyönneistä, voidaan ehdotusta pitää hyvinkin perusteltuna.

Sisäministeriö lausuu, että kyseessä olisi nimenomaisesti rahanpesun selvittelykeskuksen tiedonluovutusosoikeus, joka perustuisi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:ään ja johon voitaisiin soveltaa saman säännöksen 5 momentin rajoituksia ja ehtoja sekä kieltäytymisperusteita. Sisäministeriö pitää ehdotusta tarpeellisena ja kannattaa sen tavoitteita. Toteutuksen osalta jatkovalmistelussa tulisi sisäministeriön näkemyksen mukaan kiinnittää erityistä huomiota yritystolain 8 b §:stä lausuttuun koskien tietosuojan oikeuskehyksen mahdollista muuttumista sekä rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisen toteutumisesta suhteessa hallintoasian ja -prosessin asianosaisuusjulkisuuteen. Tällaisia vaikutuksia ei ole arvioitu HE-luonnoksessa.

Keskusrikospoliisi toteaa lausunnossaan, että kyseinen lisäys perustuu Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin, joita on avattu HE-luonnoksen kohdassa "2.2.5. Tietojen luovuttaminen Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille" (s. 10). HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana.

Finanssivalvonta toteaa, että Euroopan Pankkiviranomainen on antanut mittavan ohjeen rahanpesutietojen erilaisista käyttötarpeista edellä kuvatuissa tilanteissa. Finanssivalvonta katsoo, että esitetty lakimuutos on välttämätön tietojen laajemmassa käytössä ja arvioitaessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä moniulotteisesti. Käytännössä Finanssivalvonta tekisi tietopyynnön rahanpesun selvittelykeskukselle, jossa se kuvaa havaitsemiaan riskiä kohottavia tekijöitä tai seikkoja, joiden perusteella esimerkiksi merkittävän määräysvallan hankkimiseen ryhtyvä taho olisi rahanpesun kannalta riskitekijä. Tapauskohtaisen lopullisen ratkaisun tietojen luovuttamisesta tekee aina rahanpesun selvittelykeskus. Tietopyyntöjen määrän arvioidaan olevan 20-25 tapaus vuodessa. Toisen muutoksen tavoitteena on antaa Finanssivalvonnalle laissa määritelty oikeus luovuttaa tietoja suojelupoliisille, jos Finanssivalvonnan tietoon tulee terrorismin rahoittamiseen tai kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen viittaavia seikkoja. Finanssivalvonta katsoo esitetyn muutoksen olevan erityisen tärkeä nyt, kun sen toimivaltaan on liitetty myös kansainvälisten talouspakotteiden mukaisten esto-toimien valvonta. Finanssivalvonta voi valvonnassa huomata kansallista turvallisuutta vaarantavia pakotteiden kiertämistä ja muita seikkoja, joiden saattaminen suojelupoliisin tietoon on erityisen tärkeää.

Rahoitusvakausvirasto (jäljempänä *RVV*) on lausunnossa todennut, että *RVV* on viranomainen, joka vastaa luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta, talletuspankkien talletussuojasta ja ylläpitää huoltovarmuustilijärjestelmää. *RVV* ei ole rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukainen valvontaviranomainen tai huolehtimisvelvollinen, mutta rahanpesun estämiseen liittyvä tietojenvaihto on relevanttia sen tehtävien kannalta. Rahanpesuun liittyvät riskit

ovat merkittäviä luottolaitossektorilla, joten myös RVV kiinnittää toiminnassaan huomiota rahanpesuun liittyvään kehitykseen.

Vaikka RVV ei ole rahanpesulain mukainen valvontaviranomainen tai huolehtimisvelvollinen, on sillä lakisääteinen velvollisuus rahanpesuun liittyvien tietojen vaihtoon. RVV:llä on velvollisuus antaa rahanpesuun liittyviä tietoja Finanssivalvonnalle ja Euroopan pankkiviranomaiselle (EBA), sillä RVV:llä on EU:n komission Regulatory Technical Standards on central database on AML/CFT in the EU -standardin mukainen velvollisuus luovuttaa tietoja EBA:n EuReCa-tietokantaan Finanssivalvonnan välityksellä. Tiedonantovelvollisuus perustuu Euroopan Pankkiviranomaisesta annetun EU:n asetuksen 1093/2010 9a artiklaan. Kyseinen standardi on annettu Euroopan Pankkiviranomaiselta komissiolle, mutta käsittely komissiossa on edelleen kesken. RVV:llä on rahanpesun estämiseen liittyviä tietotarpeita, joihin liittyen on odotettavissa EU-tason sääntelymuutoksia. RVV:llä on rajalliset mahdollisuudet itse tunnistaa rahanpesua, joten RVV on tosiasiaa riippuvainen luottolaitoksilta ja muilta viranomaisilta saatavista tiedoista. On tärkeää, että mahdollisessa pankkikriisitilanteessa rahanpesun estämiseen liittyvät toimet saadaan otettua huomioon viranomaistehtäviä hoidettaessa.

Talletussuojakorvausten maksatus on yksi esimerkki niistä tilanteista, joissa rahanpesun estämiseen liittyvään tietojenvaihtoon on kiinnitetty viime vuosina huomiota sekä RVV:ssä että EBA:ssa (ks. Opinion of the European Banking Authority on the interplay between the EU Anti-Money Laundering Directive and the Eu deposit Guarantee Schemes Directive). Talletukset, jotka perustuvat rikoslain (39/1889) 32 luvussa tarkoitetulla rikoksella saatuihin varoihin eivät ole rahoitusvakuusviranomaisesta annetun (1195/2014) lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 12 kohdan d alakohdan mukaisesti korvaukelpoisia. RVV voi lykätä talletussuojakorvauksen suorittamista tuomioistuimen lainvoimaiseen päätökseen asti, jos tällaista rikosta koskeva esitutkinta tai oikeudenkäynti on vireillä. RVV saa tiedot korvattavista talletuksista suoraan talletuspankilta. Mikäli pankilla ei ole tietoa oikeudenkäynnistä tai sen etenemisestä taikka se ei kykene raportoimaan tietoa, on riskinä, että RVV maksaa talletussuojakorvauksia sellaiselle tallettajalle, joka on syyllistynyt rahanpesuun. Talletuspankkien on rahoitusvakuusviranomaisesta annetun lain mukaisesti toimitettava RVV:lle tiedot korvaukelpoisista tallettajista, mutta talletuspankkien velvollisuudesta raportoida RVV:lle rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvistä tallettajakohtaisista tiedoista ei ole säädetty tätä yksityiskohtaisemmin.

Talletussuojaviranomaisen ja muiden viranomaisten välisestä tiedonvaihdosta rahanpesuun liittyvien tietojen osalta on annettu kaksi ehdotusta. Talletussuoja-asioissa tiedonvaihtoa talletussuojaviranomaisen ja valvojan välillä on ehdotettu lisättävän EU:n komission 20.7.2021 antamassa rahanpesuasetusta ja rahanpesudirektiiviä koskevassa ehdotuksessa. EU:n komission 18.4.2023 antamassa talletussuojadirektiiviä koskevassa ehdotuksessa ehdotetaan, että rahanpesun selvittelykeskus ilmoittaisi talletussuojakorvausten maksatustilanteessa ne talletukset, joiden osalta talletussuojakorvausta ei makseta tai sen suorittamista lykätään. Kyseisessä ehdotuksessa ehdotetaan tarkennuksia niihin talletuksiin, joiden talletussuojakorvauksen suorittamista lykätään tai jotka ovat korvaukeltottomia. Lisäksi komissio ehdottaa lisäsääntelyä toimivaltaisen viranomaisen ja talletussuojajärjestelmän väliselle yhteistyölle ja tiedonvaihdolle rahanpesuun liittyvissä asioissa.

Finanssiala ry on lausunut, että lain 4 §:n 4 momentin ehdotetun muutoksen mukaisesti tietoja saataisiin pykälässä säädetyin edellytyksin luovuttaa myös Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille. Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 4 momentin nojalla ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava asiakkailleen, että asiakkaan tuntemistietoja ja muita henkilötietoja voidaan käyttää rahanpesun ja terrorismin

rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkintaan saattamista varten. Pykälän 5 momentin perusteella asiakkaan tuntemistietoja tai muita henkilötietoja, jotka on hankittu ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi, ei saa käsitellä tarkoituksessa, joka on yhteen sopimaton näiden tarkoitusten kanssa. Pidämme tärkeänä, että pykälän jatkovalmistelun yhteydessä varmistetaan, etteivät ehdotetut luovutukset ole ristiriidassa henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuusvaatimuksen kanssa.

3. Rahanpesurekisterin tietojen poistoaika

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että rahanpesurekisterin tietojen poistoaikaan ja erityisesti kymmenen vuoden poistojen laskemiseen esitetään muutosta siten, ettei poistoaikaa lasketa merkinnän tekemisestä rahanpesurekisteriin vaan selvittelykokonaisuuden avaamisesta. Kun selvittelykokonaisuuden avaaminen näyttäisi perustuvan rahanpesun selvittelykeskuksen tarkempien selvitysten käynnistymiseen, voi poistojen laskeminen, toteuttaminen sekä valvonta muodostua vaikeaksi tai se ei ala ollenkaan, jos ilmoituksia ei ehditä avaamaan tarkoittaen ilmeisesti esiselvityksen laatimista. Näiltä osin ehdotus ei näyttäisi johtavan tavoiteltuun lopputulokseen myöskään rekisterinpitäjän näkökulmasta eli poistosäännösten noudattamisen yksinkertaistamiseen.

Keskusrikospoliisi on lausunut, että HE-luonnoksen kohdassa "2.2.4. Tietojen poistaminen rahanpesurekisteristä" (s. 10) on perusteltu hyvin kyseiseen lainkohtaan esitettyä lisäystä, joka selkiyttäisi nykyistä oikeustilaa ja olisi tarkoituksenmukainen huomioiden rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteiset tehtävät. HE-luonnoksessa on huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina.

Tiedonsaantioikeus työ- ja elinkeinoministeriölle rahanpesurekisteristä (3. lakiehdotus)

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotetaan tiedonsaantioikeutta rahanpesurekisteriin ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Ehdotusta perustellaan kansallisella turvallisuudella, kun valtioneuvosto voi evätä vahvistuksen yritysostolta, mikäli vahvistamatta jättämisestä voidaan pitää välttämättömänä erittäin tärkeän kansallisen edun perusteella. Vaikka on kyse yrityksistä ja niitä koskevista rahanpesuepäilyistä, on ilmeistä, ettei tällaista tiedonsaantia voida rajoittaa vain oikeushenkilöihin vaan se tulisi koskemaan myös luonnollisia henkilöitä, jotka toimivat yrityksen edustajina tai edunsaajina. Kun henkilöhaun perusteella voidaan saada rahanpesurekisteristä tietoja henkilöistä, joita epäillään rahanpesusta tai terrorismi rahoittamisesta tulisi tällainen henkilöllinen päätöksentekoperuste ilmetä selkeämmin ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetusta laista tai sitä koskevasta oikeuskäytännöstä. Lisäksi on ilmeistä, että rahanpesurekisteristä saatuja henkilötietoja koskee edelleenkin RAP-lain 4 luvun 4 §:n tai viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) 24 §:n 3 tai 4 kohtien salassapito, jolloin tällaista päätösperustetta ei voida ilmaista, mikä voi estää reilun oikeudenkäynnin toteutumisen valtioneuvoston päätöksestä valitettaessa ja vaarantaa syyttömyysolettaman.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää kansallista turvallisuutta käsittelevään 4.1.3 kappaleeseen lisättäväksi seuraavan alla korostetun täsmennyksen eli suoran viittauksen yritystolain 3 §:ssä säädettyihin ministeriön viranomaistehtäviin ulkomaalaisten yritystojen seurannassa: "Ulkomaalaisten yritystojen seurannasta annettuun lakiin ehdotetaan uutta tiedonsaantia koskevaa 8 b §:ää, jolla mahdollistettaisiin kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi tarkoitetut tiedonsaantioikeudet rahanpesurekisteristä työ- ja elinkeinoministeriölle 'ulkomaalaisten yritystojen seurannasta annetun lain 3 §:ssä säädettyjen lakisäätteisten viranomaistehtävien hoitamiseksi'. Lakisäätteen viranomaistehtävä yritystolakiin on perustettu lain soveltamisalan mukaan nimenomaisesti kansallisen turvallisuuden ja siihen mahdollisesti liittyvien uhkien suojaamiseksi."

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että ulkomaalaisten yritystojen seurannasta annettuun lakiin lisättäisiin esityksen mukaisesti ministeriölle oikeus saada tietoja rahanpesurekisteristä sen kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeviin lakisäätisiin tehtäviin. Valmistellessaan yritystojen vahvistamista koskevaa asiaa työ- ja elinkeinoministeriön on hankittava tarpeellisessa laajuudessa lausuntoja muilta viranomaisilta. Varsinaista erillistä säännöstä työ- ja elinkeinoministeriön tiedonsaantioikeudesta suhteessa muihin viranomaisiin laissa ei kuitenkaan tällä hetkellä ole. Tämän johdosta työ- ja elinkeinoministeriö ei esimerkiksi voi saada voimassa olevan lain mukaan rahanpesurekisteristä tietoa kansallisen turvallisuuden suojelemisen tarkoituksessa. Tässä tilanteessa on tärkeää varmistaa lain tasoisella sääntelyllä työ- ja elinkeinoministeriölle riittävät tiedonsaantioikeudet kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta sisältää jo säännöksen (4 §:n 4 mom.) rahanpesun selvittelykeskuksen tiedonluovutusosoikeudesta mm. kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksiin, mutta kyseinen lainkohta ei ole riittävä varmistamaan ministeriön tiedonsaantioikeuksia yritystolain käytännön soveltamistilanteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotetuilla tiedonsaantioikeuksilla rahanpesurekisteristä edistetään laajaa yli hallinnonrajojen ylittävää toimintaa ja toteutusta kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi. Yritystojen seurantamenettelyssä on keskeistä selvittää yritystojen taustavaikuttajat ja ulkomalaisiin ostajiin mahdollisesti liittyvät uhat (ml. tosiasiallista vaikutusvaltaa käyttävät tahot) sekä EU:n seuranta-asetuksen mukaisesti rahoituksen alkuperä. Työ- ja elinkeinoministeriön selvittäessä yksittäisiä taustavaikuttajia ja rahoituksen alkuperää osana laajempaa kokonaisuutta on esityksellä vaikutuksia sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Unioniin tulevien ulkomaisten suorien sijoitusten seurantaan tarkoitettujen puitteiden perustamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/452 (jäljempänä *EU:n seuranta-asetus*) tuli voimaan 10.4.2019 ja sitä on sovellettu täysimääräisesti 11.10.2020 lukien. EU:n seuranta-asetuksen edellyttämä kansallinen yhteyspiste EU tason yhteistyötä varten on perustettu työ- ja elinkeinoministeriöön. EU:n seuranta-asetus edellyttää myös ulkomaisten sijoitusten rahoituksen alkuperän tutkimista yritystolain mukaisissa lakisäätteisissä prosesseissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tarpeellisena mahdollistaa rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskevan rekisterin tietojen luovuttamisen ulkomaalaisten yritystojen seurantaan ja vahvistusprosessia varten. Ministeriö pitää tärkeänä, että yritystolakiin lisättäisiin uusi 8 b §, joka mahdollistaisi ministeriön tiedonsaantioikeudet rahanpesun selvittelykeskukselta kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi ulkomaalaisten yritystojen seurannassa ja tapauksia tutkittaessa sekä riskiarvioita tehtäessä. Esitys edistäisi ulkomaalaisten yritystojen seurannasta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön mahdollisuuksia saada luotettavaa ja tarpeellista tietoa kohteena olevan yritystojen rahoituksen alkuperästä

ja taustavaikuttajista, millä on keskeistä merkitystä seuranta- ja vahvistusmenettelyssä sekä lain tavoitteiden toteutumisessa.

Sisäministeriö pitää ehdotusta erittäin tarpeellisena ja kannattaa sen tavoitteita. HE-luonnoksessa esitetyillä perusteluilla sisäministeriö näkee ehdotuksen toteutuksen jossain määrin ongelmallisena. Sisäministeriö toteaa, ettei ole täysin selvää, onko työ- ja elinkeinoministeriöllä nimenomainen lakisääteinen tehtävä eli asiallinen toimivalta suojata kansallista turvallisuutta vai onko kyse muusta sellaisesta tehtävästä, jolla on tai voi olla vaikutuksia muun ohella kansalliseen turvallisuuteen. Ministeriön kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvä tehtävä ei ilmene suoraan ministeriön perustehtävää (toimialaa) sääntelevästä valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 21 §:stä tai tietävästi muustakaan vastaavasta asiallista toimivaltaa perustuvasta nimenomaisesta säännöksestä. Asiallinen toimivalta kansallisen turvallisuuden tehtäväalueella pitää ikään kuin johtaa oikeudellisella päätelyllä erityislain tarkoitusta ja määritelmiä koskevista säännöksistä (yritysolaki 1 ja 2 §) ja lain esitöistä. Näiltä osin sisäministeriö kiinnittää huomiota siviilitiedustelulainsäädännön säätämiseen johtaneeseen hallituksen esitykseen, joka käsittelee varsin seikkaperäisesti kansallisen turvallisuuden viranomaiskenttää. Hallituksen esityksestä käy muun muassa ilmi, että useiden viranomaisten tehtävät sivuavat kansallista turvallisuutta tai ovat sen kannalta merkityksellisiä. Toisin sanoen kyseiset tehtävät kuuluvat laajassa mielessä kansallisen turvallisuuden alaan. Kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen tai tiedonhankinnan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvista uhkista ei kuitenkaan voida katsoa olevan niiden tehtävien ytimessä. Sisäministeriön käsityksen mukaan nykyinen oikeus-tila ei ole oikeusvarmuuden näkökulmasta paras mahdollinen ja kansallisen turvallisuuden suojaaminen tulisikin säätää erikseen ainakin niiden viranomaisten tehtäväksi, jotka hoitavat kyseistä tehtävää säännöllisesti ja vastuuviranomaisen enemmän tai vähemmän itsenäisessä roolissa. Yksinkertaistaen kyse on siitä, että tämän hetkinen kokonaiskuva kansallisesta turvallisuudesta vastaavista viranomaisista ja eri viranomaisten tarkemmista tehtävistä kyseisellä tehtäväalueella ei ole kovinkaan selkeä, eikä se perustu täsmälliseen ja tarkkarajaiseen lainsäädäntöön. Nykytilanne aiheuttaa riskin siitä, että tehtäväalueelle lisätään uusia viranomaisia pääasiassa laintulkinnalla ilman asiallisen toimivallan nimenomaiseen säätämiseen ja toimialajakoon liittyvää kokonaisvaltaista poliittista ja valtiosääntöoikeudellista harkintaa. On syytä korostaa, että kansallisen turvallisuuden suojaaminen on lähtökohtaisesti vahva peruste esimerkiksi rajoittaa perus- ja ihmisoikeuksia sekä poiketa unionin oikeuden määräyksistä, jolloin myös asiallinen toimivalta toimia kyseisellä tehtäväalueella tulisi harkita tarkkaan ja laajempi kokonaisuus huomioiden. Lisäksi vaarana on, että ministeriöiden/viranomaisten tehtäväalueiden ja vastuiden rajat laajenevat ja hämärtyvät, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi viranomaistoiminnan tehokkuuteen ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Yhteenvetona voidaan todeta, että sisäministeriön näkemyksen mukaan edellä mainitut näkökohdat ovat periaatteellisesti merkittäviä ja olisi tärkeää, että niitä selvitetään hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Toiseksi sisäministeriö toteaa, kuten HE-luonnoksessakin viitataan, rahanpesun selvittelykeskus käsittelee henkilötietoja pääasiassa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n, poliisin henkilötietolain ja rikosasioiden tietosuojalain nojalla, mutta jos tiedot luovutetaan työ- ja elinkeinoministeriölle, henkilötietojen käsittelyn oikeusperustaksi muuttuisi yleinen tietosuojalaki. Tämä on seurausta siitä, että rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaa on kansallisen turvallisuuden osalta rajattu lain 1 §:ssä lueteltuihin viranomaisiin, eikä luettelo sisällä työ- ja elinkeinoministeriötä, vaikka

muilta osin työ- ja elinkeinoministeriön henkilötietojen käsittely tässä tapauksessa näyttäisi vastavan lain yleistä tarkoitusta. HE-luonnoksessa käytännössä todetaan tilanne, mutta ei arvioida oikeuskehysten muuttumisen varsinaisia vaikutuksia. Sisäministeriön käsityksen mukaan lähtökohdana tulisi olla se, että jos käsiteltävien tietojen tietosisältö on täsmälleen sama ja oikeudellisesti merkityksellinen käsittelytarkoituksin (kansallisen turvallisuuden suojaaminen) pysyy samana, myös oikeuskehys pysyisi samana riippumatta tietoja käsittelevästä viranomaisesta. Sisäministeriö pitää perusteltuna, että oikeuskehysten keskeiset erot ja muuttumisen potentiaaliset vaikutukset tunnistettaisiin ja yksilöitäisiin hallituksen esityksessä.

Kolmanneksi sisäministeriö on lausunut rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisen toteutumisesta suhteessa asianosaisjulkisuuteen. Rekisteröidyn suoraa tarkastusoikeutta on rajoitettu merkittävästi ja varauksetta rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa. Käytännössä rekisteröidyllä ei ole pääsyä itseään koskeviin rahanpesurekisterin tietoihin. Jos rahanpesurekisterin tietoja luovutetaan HE-luonnoksessa ehdotetulla tavalla työ- ja elinkeinoministeriölle yritysostolain mukaisia tehtäviä varten, samat rekisteröidyn tarkastusoikeuden ulkopuolelle rajatut tiedot voisivat päätyä rekisteröidylle lähinnä kahdella tavalla. Ensinnäkin rekisteröity voisi pyytää tietoja työ- ja elinkeinoministeriöltä julkisuuslain lähtökohtaisesti laajan asianosaisjulkisuuden nojalla, ja toiseksi asianosainen voisi valittaa työ- ja elinkeinoministeriön yritysostolain mukaisesta päätöksestä hallintotuomioistuimeen yritysostolain 9 §:n nojalla, jolloin sovellettavaksi tulisi oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain (381/2007) 9 §:n mukainen asianosaisen tiedonsaantioikeus. HE-luonnoksessa käsitellään ensimmäistä vaihtoehtoa, mutta mahdollisen asianosaisen tiedonsaantioikeuteen muutoksenhaun (hallintoprosessin) aikana ei oteta kantaa. Käytännössä HE-luonnoksessa katsotaan, että tietojen asianosaisjulkisuutta voitaisiin ilmeisesti kategorisesti rajoittaa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan tarkoittaman erittäin tärkeän yleisen edun perusteella, mikä tarkoittaisi tässä tapauksessa kansallisen turvallisuuden suojaamista. Lisäksi HE-luonnoksessa viitataan säännöksiin, joiden nojalla tietopyyntö tulisi siirtää asiakirjan laatineen viranomaisen eli tässä tapauksessa rahanpesun selvittelykeskuksen ratkaistavaksi.

Sisäministeriö ei ole vakuuttunut siitä, että mainittua julkisuuslain poikkeusta olisi mahdollista soveltaa niin kategorisesti asianosaisen tiedonsaannin rajoittamiseen kuin HE-luonnos antaa ymmärtää. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 6 momentin rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen on luonteeltaan pääsääntö, ehdoton ja nimenomaisesti rahanpesurekisterin tietoja koskeva. Julkisuuslain 11 §:n 2 momentti on taas luonteeltaan yleinen poikkeussääntö. Sisäministeriön arvion mukaan on tulkinnanvaraista, ovatko mainitut säännökset keskenään vertailukelpoisia konkreettisesti lainsoveltamistilanteessa, koska julkisuuslain säännös antaa lainsoveltajalle yhtäältä enemmän harkintavaltaa, mutta toisaalta poikkeussääntönä sitä olisi tulkittava ennemminkin supistavasti kuin laveasti.

Lisäksi sisäministeriö pitää aiheellisena, että hallituksen esityksessä käsiteltäisiin myös mahdollisen muutoksenhaun (hallintoprosessin) vaikutuksia asianosaisen tiedonsaantioikeuteen ja rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisen toteutumiseen. Oleellista on esimerkiksi hallintotuomioistuimen toimivalta ratkaista asiakirja-/tietopyyntö itsenäisesti oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 18 §:n perusteella (asiaa ei siirrettäisi asiakirjan laatineen viranomaisen käsiteltäväksi) ja oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 9 §:n 3 momentista ilmenevä tuomioistuimen harkintavalta julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan poikkeuksen sovel-

tamisessa. Esimerkiksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus syrjäyttää sanotun asianosaisen tiedonsaantia rajoittavan poikkeuksen hallintoprosessin aikana. Yhteenvetona voidaan todeta, että HE-luonnoksen säännösehdotusten ja perustelujen perusteella ei voida sisäministeriön näkemyksen mukaan luotettavasti poissulkea sitä mahdollisuutta, että rekisteröidyn tarkastusoikeuden ulkopuolella olevia tietoja päätyisi asianosaiselle (rekisteröidylle) sen jälkeen, kun rahanpesun selvittelykeskus on luovuttanut tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle.

Neljänneksi sisäministeriö katsoo, että tietojen luovuttamiseen liittyvää harkintavaltaa ja tietoihin mahdollisesti liittyvien erityisten rajoitusten ja ehtojen merkitystä olisi tarpeen pyrkiä selkeyttämään. HE-luonnoksen säännösehdotuksen sanamuodon (yritysostolaki 8 b §) perusteella tietojen luovuttamisen kohteena on lähtökohtaisesti kaikki rahanpesurekisterin tiedot silloin kuin laissa tarkoitettu välttämättömyysedellytys täytyisi. Lisäksi esimerkiksi valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan hankkeessa ”Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi” (ns. Virvotieto-hanke) selvityksen tehneet oikeustieteilijät ovat esittäneet, että ”viranomaisen lakiin perustuva tiedonsaantioikeus muodostaa toiselle viranomaiselle tiedonantovelvollisuuden”. Sisäministeriön käsityksen mukaan mainitut näkökohdat ovat omiaan rajoittamaan tiedon luovuttajan harkintavaltaa, ja säännösehdotuksen sanamuodon mukaan tulkittuna kaikki lakisääteisen tehtävän kannalta välttämättömät rahanpesurekisterin tiedot tulisi luovuttaa ilman mahdollisten muiden tekijöiden huomioimista. Tämä tarkoittaisi, ettei luovutettaviin tietoihin voida välttämättä soveltaa esimerkiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n 5 momentin mukaisia kieltäytymisperusteita. HE-luonnoksen säännösehdotuksen (yritysostolaki 8 b §) sanamuodon perusteella rahanpesurekisterin tiedot olisi luovutettava työ- ja elinkeinoministeriölle ”salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä”. HE-luonnoksen perusteluissa ei oteta kantaa, mitä kyseisillä ”muilla rajoituksilla” tarkoitetaan ja miten ne vaikuttavat tietojen luovuttamiseen käytännössä. Kansainvälisen tapaoikeuden ja poliisin henkilötietolain 20 §:n perusteella rahanpesun selvittelykeskus on velvollinen noudattamaan esimerkiksi niitä rajoituksia, jotka tiedot poliisille (ml. rahanpesun selvittelykeskus) luovuttanut ulkomaalainen viranomais on asettanut. Jos tiedot olisivat työ- ja elinkeinoministeriön yritysolain mukaisten tehtävien kannalta välttämättömiä, sisäministeriön käsityksen mukaan on epäselvää, syrjäyttäisikö HE-luonnoksen uusi säännös edellä viitatuilla normit ja tulisiko tiedot luovuttaa ulkomaalaisen viranomaisen nimenomaisesti kiellosta huolimatta. Yhteenvetona sisäministeriö katsoo, että oikeustila on edellä mainituilta osin epäselvä, eikä HE-luonnos selkeytä tilannetta. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen jatkovalmistelussa oikeustilaa pyrittäisiin selkeyttämään.

Keskusrikospoliisin mukaan yritysolakiin ehdotetun uuden 8 b §:n perusteella tietoja voi saada rahanpesurekisteristä silloin, kun se on välttämätöntä TEM:n yritysolain 3 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kyseiset tehtävät viittaavat ulkomaisten yritysostojen seurantaan ja vahvistamiseen. Yritysostolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata erittäin tärkeitä kansallisia etuja, joihin kuuluu muun muassa kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Näin ollen TEM:n kyseinen tehtävä on yhdenmukainen RAP-lain 4 §:n 4 momentin kanssa, jonka mukaan rahanpesurekisterin tietoja voidaan luovuttaa muun muassa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. HE-luonnoksen kohdassa ”7.3 Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta” (s. 42) on kuvattu perusteellisesti ehdotetun pykälän taustaa, tarkoitusta ja erityiskysymyksiä, kuten asianosaisjulkisuuden rajoittamista.

Keskusrikospoliisi huomauttaa, että HE-luonnoksen (uusi 8 b §) sanamuodossa puhutaan ”keskusrikospoliisin rahanpesurekisteristä”. Vaikka rahanpesun selvittelykeskus toimii keskusrikospoliisissa ja

keskusrikospoliisi edelleen Poliisihallituksen alaisuudessa, on rahanpesurekisteri säädetty suoraan lailla nimenomaan rahanpesun selvittelykeskuksen rekisterinpitoon (laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 3.1 §). Näin ollen sisäministeriön käsityksen mukaan mainitun lain oikeampi sanamuoto olisi ”rahanpesun selvittelykeskuksen rahanpesurekisteri”.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että asian jatkovalmistelussa kiinnitetään vielä nykyistä laajemmin huomiota tiedonluovutuksiin sovellettavaan tietosuojan sääntelykehikkoon siltä osin, että vaikka TEM:n lakisäätteiset tehtävät sisältävät kansallisen turvallisuuden suojaamisen, niin TEM:iä ei ole säädetty rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin. Näin ollen TEM:n ei voitane katsoa kuu-luvan rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin ja jää epäselväksi, minkä tietosuojasääntelyn nojalla rahanpesun selvittelykeskus siirtää kansallisen turvallisuuden käyttötarkoituksessa tietoa TEM:lle. Eräs vaihtoehto olisi harkita rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan laajentamista kansallisen turvallisuuden suojaamisen käyttötarkoitukseen, riippumatta siitä mikä viranomaistaho tietoja käsittelee. Asian ongelmatiikkaa on avattu ansiokkaasti HE-luonnoksen kohdassa ”Vaikutukset tietosuojaan” (s. 26). Kokonaisuutena arvioiden HE-luonnoksessa on yritysostolain ehdotettujen muutosten osalta huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannattavana.

Suojelupoliisi on lausunnossaan todennut, että hallituksen esitysluonnoksessa käsitellään kysymystä siitä, soveltaako työ- ja elinkeinoministeriö henkilötietojen käsittelyä koskevana yleislakina kansallista tietosuojalakia ja EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta, vai rikosasioiden tietosuojalakia siltä osin, kun rahanpesun selvittelykeskus luovuttaa sille tietoja ulkomaisten yritysostojen seuranannasta annetun lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi (s. 27). Suojelupoliisi toteaa näkemyksensä, että rikosasioiden tietosuojalaissa on kansallista turvallisuutta koskeva soveltamisala jätetty tarkoituksella erittäin suppeaksi siten, että se kattaa lain 1 §:n 2 momentista ilmenevästi ainoastaan puolustusvoimat, poliisin ja rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyn, silloin kun henkilötietoja käsitellään tietyissä pykälässä säädettyissä tarkoituksissa. Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty henkilötietojen käsittely, jota suorittavat esimerkiksi eri ministeriöt ja viranomaiset, vaikka käsiteltävät tiedot liittyisivätkin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Sovellettavaksi yleislakiksi tulee tältä osin tietosuojalain 2 §:n 1 momentin viittaussäännöksen mukaisesti EU:n yleinen tietosuojaa-asetus, jota sovelletaan muun ohella myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tästä lähtökohdasta suojelupoliisi katsoo, että olisi perustellumpaa, ettei työ- ja elinkeinoministeriö soveltaisi yleissäännöksenä rikosasioiden tietosuojalakia.

Finanssiala ry suhtautuu lausunnossa varauksellisesti ilmoitusvelvollisten rahanpesun selvittelykeskukselle antamien tietojen luovutuksiin muille kuin rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4–5 §:ssä määritellyille tahoille. Rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoitetut epäilyt ovat tyypillisesti varmentamatonta tiedustelutietoa, eikä ilmoituksen kohteella ole oikeutta saada tietoa ilmoituksen tekemisestä, saati mahdollisuutta sen sisällön oikaisemiseen, minkä vuoksi tietojen käsittelyä ja käsittelijöitä koskevia vaatimuksia tulee tulkita tiukasti. Finanssiala ry pitää tärkeänä, että kaikkien hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten jatkovalmistelun yhteydessä varmistetaan, etteivät ehdotetut tietojen luovutukset tai muut käsittelytoimet ole ristiriidassa henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuusvaatimuksen tai muidenkaan yleisen tietosuojaa-asetuksen vaatimusten kanssa.

Suojelupoliisin tiedonsaantioikeudet (4., 5., 6., 7., 8. ja 9. lakiehdotus)

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa korostetaan, että tiedustelulainsäädännön yhteydessä suojelupoliisin tehtäviä muutettiin siten, ettei se ole enää esitutkintaviranomainen eikä esitutkintaviranomaisen tiedonsaantioikeudet enää koske suojelupoliisia. Ehdotuksen mukaan tiedustelulakien säätämisen yhteydessä ei ollut mahdollista huomioida kaikkia niitä erityissäädöksiä, joissa säädetään tietojen luovutuksista poliisille, minkä johdosta oikeus luovuttaa tietoja tähän tarkoitukseen on jäänyt puutteelliseksi. Suojelupoliisin tiedonsaantisäännöksiä on esimerkiksi poliisin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 52 § ja poliisilain (872/2011) 4 §:n 2 momenttia ja erityisesti siviilitiedustelua koskeva poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä. Kun nyt ehdotetut tiedonsaantisäännökset sijoittuvat kutakin viranomaista koskevaan lakiin, on kokonaiskuvan saaminen suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksista haastavaa, mikä ilmenee myös vaikeutena hahmottaa niiden keskinäistä suhdetta.

Ehdotuksessa käsitellyt suojelupoliisia koskevat tiedonsaantisäännökset kohdistuvat viranomaisiin (rahanpesun selvittelykeskus, Verohallinto, Finanssivalvonta, Harmaan talouden selvitysyksikkö). Ehdotus perustuu poliisilain 4 luvun 2 §:ssä tulkinnassa omaksuttuun linjaan, joka mukaan salassapito väistyy, jollei säännöksessä kielletä tietojen luovuttamista poliisille, mikä voi myös ilmetä siten, ettei poliisia mainita tiedonsaantiin oikeutettujen viranomaisten joukossa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon mukaan ehdotukset on muotoiltu siten, ettei suojelupoliisia koske usein tällaisissa tiedonsaantisäännöksissä käytetty välttämättömyys edellytys. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintaan on viitattu muistion sivuilla 57-58. Vaikka tunnustetaan valtioiden laaja harkintamarginaali erityisesti kansallisen turvallisuuden kysymyksissä, tulisi kansallisesta lainsäädännöstä olla jollain tarkkuudella yksilöitävissä ne tapahtumat ja tilanteet, jotka muodostavat uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Ehdotuksissa on useimmiten käytetty yksilöintinä ”Suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten ennaltaehkäisy ja kansallisen turvallisuuden suojaaminen”. Muotoilu ei yksilöi esimerkiksi henkilöjoukkoa, joka voisi olla kohteena eikä rajaa pois suorakäyttöyhteyksiä tai massaluovuttamista. Sanamuoto suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten estäminen ei myöskään selvästi avaa sitä, mitä nämä rikokset olisivat tällaisessa sääntelykontekstissa eli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota 7. lakiehdotuksen 255 §:ään ehdotetun lakitekstin ja sen säännöskohtaisten perustelujen väliseen epäsuhtaan. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan vakuutuslaitoksella olisi oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia välttämättömiä tietoja myös suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Kuten edellä selostetusta ilmenee, esitysluonnoksen 7. lakiehdotus ei säännöskohtaisten perustelujen tavoin sisällä välttämättömyyskriteeriin perustuvaa tietojen luovutussäännöstä. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa lakiehdotuksen ja säännöskohtaisten perustelujen välinen epäsuhta on syytä korjata, ja esityksen perusteluissa on syytä arvioida valtiosääntöiset reunaehdot huomioiden, onko vakuutuslaitoksen oikeus antaa tietoja suojelupoliisille sidottava välttämättömyyskriteeriin.

Oikeusministeriö kiinnittää niin ikään huomiota 8. lakiehdotuksen 205 §:ään ja 9. lakiehdotuksen 22 b §:ään. Molemmissa säännösehdotuksissa vaikuttaa olevan 7. lakiehdotusta vastaavalla tavalla

lakiehdotuksien ja säännöskohtaisten perustelujen välillä epäsuhta. Lakiehdotuksissa olevia säännöksiä ei suojelupoliisin osalta ole sidottu välttämättömyyskriteeriin toisin kuin molempien säännösten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan. Oikeusministeriö toistaa edellä 7. lakiehdotusta koskevan arvionsa yhteydessä esittämänsä huomion sekä 8. että 9. lakiehdotuksen osalta. Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi erityistä huomiota 7. lakiehdotuksen 255 §:ään, 5. lakiehdotuksen 71 §:ään ja 8. lakiehdotuksen 205 §:ään sekä niiden säännöskohtaisiin perusteluihin. Mainitut pykälät kaavailtuine muutoksineen vaikuttavat sanamuotojensa mukaisesti mahdollistavan tietojen luovuttamisen paitsi pyynnöstä myös oma-aloitteisesti. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi pykälien otsikoista, lakitekstistä tai säännöskohtaisista perusteluista. Oikeusministeriö katsoo, että jos säännösten on tarkoitus mahdollistaa tietojen luovuttaminen pyynnöstä ja oma-aloitteisesti, asiasta olisi selvyuden vuoksi syytä todeta ainakin ehdotettujen pykälien säännöskohtaisissa perusteluissa.

Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikkö on todennut lausunnossaan, että velvoitteidenhoitoselvitys kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi on työryhmän ehdotuksen taustalla poliisilain 5 a lukuun säädettyä siviilitiedustelua koskeva uudistus, jonka yhteydessä suojelupoliisin rooli muutettiin siten, etteivät poliisin ja esitutkintaviranomaisten verotus- ja sosiaalivakuuttamisen tietoja koskevat tiedonsaantioikeudet näyttäisi soveltuvan sen tehtäviin. Kyseinen lainmuutos on aiheuttanut sen, ettei verotustietoja ja sosiaalivakuuttamisen tietoja ole ollut mahdollista saada suojelupoliisin poliisilain 5 a luvussa säädettyyn tehtävään. Velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia tukemaan viranomaisen tehtävää, mikäli tehtävää varten on tarve saada kokonaiskuva organisaation tai organisaatiohenkilön julkisten velvoitteiden hoitamisesta, viranomaisella on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus toimintaa, taloutta ja taloudellisia kytkentöjä koskeviin tietoihin ja kyseinen tehtävä on mainittu harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin luettelossa. Edelleen selvitysyksikkö toteaa, että työryhmämuistiossa ehdotetaan muutettavaksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 19 §:ää, työtaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 255 §:ää, työntekijän eläkelain (395/2006) 205 §:ää sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 22 b §:ää. Säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että tietoja voitaisiin luovuttaa suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11-kohtaa siten, että se mahdollistaisi velvoitteidenhoitoselvityksen laatimisen tukemaan suojelupoliisin tehtäviä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Selvitysyksikkö toteaa, että ehdotetut säännösmuutokset mahdollistaisivat velvoitteidenhoitoselvityksen käytön suojelupoliisin siviilitiedustelua ja kansallisen turvallisuuden suojaamista koskevissa tehtävissä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tiedot olisivat tarpeen suojelupoliisin tehtävissä muun muassa silloin, kun se kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi selvittää henkilöiden ja yritysten taloudellista toimintaa sekä yritysten hallintaa ja omistusyhteyksiä.

Tietojenvaihdon tehostaminen rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa

Työryhmämuistiossa on todettu, että tiettyjä työryhmässä käsiteltyjä teemoja ei edistetä sääntelyn keinoin, vaan sopimalla asiaan osallisten tahojen kesken uusista toimintatavoista tai vanhojen toimintatapojen tehostamisesta. Eräs tällaisista teemoista on Tietojenvaihdon tehostaminen rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa (Työryhmämuistion s. 38). Keskusrikospoliisi toteaa lausunnossaan, että työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Selvittelykeskus tarjoaa jo nykyisellään mittavasti koulutuksia ilmoitus-

velvollisille (esim. vuonna 2022 yli 30 kpl), mutta on silti sitoutunut edelleen kehittämään koulutustarjontaansa sekä laadullisesti että määrällisesti ja on jo ryhtynyt toimenpiteisiin kyseisten ehdotusten toimeenpanemiseksi. Keskusrikospoliisi on lausunnossaan todennut, että muistion mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen ja rahanpesulain mukaisten valvojien yhteistyötä on kehitettävä edelleen. Valvojen olisi hyödyllistä saada tietoa säännöllisesti valvottaviensa tekemistä epäilyttävää liiketoimetta koskevista ilmoituksista ja niiden perusteista. Työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Selvittelykeskus ja valvojat ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin ehdotuksen toimeenpanemiseksi.

Tietojenvaihdon tehostaminen ulosottolaitoksen kanssa

Niin ikään teema, jota on työryhmässä päätetty edistää muutoin kuin lainsäädännöllisesti, on tietojenvaihdon tehostaminen Ulosottolaitoksen kanssa (työryhmämuistion s.42).

Keskusrikospoliisi on todennut työryhmän esityksestä rahanpesun selvittelykeskuksen ja ulosoton välisistä keskusteluista, joilla tulisi kartoittaa sitä, voiko selvittelykeskus luovuttaa ulosotolle tietoja rahanpesurekisteristä rahanpesun, sen esirikosten tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai tutkintaan saattamiseksi, että työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Rahanpesun selvittelykeskus ja Ulosottolaitos ovat jo aloittaneet yhteistyön kysymykseen liittyvien teemojen kartoittamiseksi.

Työryhmän työskentelyn ulkopuolelle rajautuneet asiat

Työryhmämuistiossa on kuvattu lyhyesti erilaisia asioita, jotka rajautuivat työryhmän varsinaisen käsittelyn ulkopuolelle ja joita ei ole sisällytetty HE-luonnokseen. Yleisesti sisäministeriö pitää tärkeänä, että kyseiset asiat tulevat huomioiduksi tulevissa hankkeissa. Rahapelitoiminnan näkökulmasta esimerkiksi tilinomistajatietoihin liittyviä muutostarpeita on syytä jatkoselvittää.

Sisäministeriö toteaa, että rahapelitoiminnan osalta on havaittu tarve selkeyttää Veikkaus Oy:n asiainmisiä koskevia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain säännöksiä. Asiakokonaisuutta on käsitelty aiemmassa valtiovarainministeriön lainsäädäntöhankkeessa vuonna 2021, mutta muutosehdotuksia ei tuolloin sisällytetty esitysluonnokseen, vaan asiakokonaisuus jätettiin selvitettäväksi tuleviin hankkeisiin. Poliisihallitus on tämän jälkeen toimittanut valtiovarainministeriölle kirjeen 30.9.2022, jossa se tuo esille muutostarpeita.

Sisäministeriö haluaa tässä yhteydessä tuoda esille myös hallitusohjelmaan sisältyvän rahapelijärjestelmän uudistamisen, jolla tulee olemaan vaikutuksia sisäministeriön toimialan lainsäädännön lisäksi muun muassa rahanpesulakiin. Hallitusohjelman mukaan hallitus uudistaa Suomen rahapelijärjestelmää avaten sitä lisenssimallilla kilpailulle viimeistään 1.1.2026. Hallitusohjelman mukaan uudistuksen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää pelaamisesta aiheutuvia terveydellisiä, taloudellisia ja sosiaalisia haittoja sekä parantaa rahapelijärjestelmän kanavointiastetta. Lisenssijärjestelmän piiriin kuuluisivat lähtökohtaisesti online-kasinopelit ja online-vedonlyönti. Hallitusohjelmassa todetaan muun muassa, että lisenssijärjestelmään siirryttäessä tehostetaan rahapelitoimialan valvontaa, turvataan valvonnan riittävät resurssit ja estetään tehokkaasti muun muassa rahanpesu ja tulosmanipulaatio. Sisäministeriössä valmistellaan parhaillaan rahapelijärjestelmän uudistamista koskevan

lainsäädäntöhankkeen asettamista. Hanke on tarkoitus valmistella laaja-alaisesti eri toimialojen asiantuntijoita osallistaen. Sisäministeriö pitää hankkeen valmistelun kannalta keskeisenä kiinteää yhteistyötä valtiovarainministeriön kanssa.